

Integraal Huisvestingsplan vo - vso Dordrecht 2024-2039

12 februari 2024

INHOUDSOPGAVE

Managementsamenvatting.....	3
Hoofdstuk 1 – De situatie	4
Inleiding	4
Doelstelling	4
Aanpak 5	
Leeswijzer	5
Hoofdstuk 2 – De visie	6
Inleiding	6
Strategische visie op Dordrecht	6
Visie op onderwijs.....	7
Visie op onderwijshuisvesting	10
Visie op sport en bewegen	11
Hoofdstuk 3 - Het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs van Dordrecht.....	13
Inleiding	13
Scholen en schoolbesturen.....	13
Het onderwijsaanbod.....	14
Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen	14
De scholen voor vo	15
De scholen voor vso	19
Hoofdstuk 4 – De regio	22
Inleiding	22
Leerlingenstromen vo.....	22
Leerlingenstromen vso	24
Hoofdstuk 5 - Trends, ontwikkelingen en ambities	25
Ontwikkeling leerlingenaantallen in Dordrecht	25
Andere gemeenten van Drechtsteden	27
Andere trends en ontwikkelingen	27
Beleidsambities	30
Hoofdstuk 6 - Analyse van de huisvestingsopgave	31
De bouwkundige en functionele kwaliteit van de onderwijshuisvesting.....	31
Ruimtebehoefte	32
Huisvestingsvoorwaarden inclusief onderwijs.....	32
De situatie per schoolbestuur	33
Toekomstbestendige duurzame huisvesting.....	36
Discrepanctie tussen ambities en middelen.....	36
Bouwopgave	38
Analyse van de kosten.....	41
Bijlagen	44

MANAGEMENTSAMENVATTING

Gemeente en schoolbesturen zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor onderwijshuisvesting in het funderend onderwijs. De gemeente financiert onder andere de verzekering, nieuwbouw, renovatie, uitbreiding en de eerste inrichting van schoolgebouwen. De schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor het onderhoud en exploitatiekosten van de gebouwen. Met dit Integrale Huisvestingsplan (IHP) voor de komende 16 jaar sluiten de gemeente Dordrecht en de Dordtse schoolbesturen aan bij bestaande en nieuwe beleidsdoelen en ambities van het gemeentebestuur. Daarmee willen we langs de lijnen van het huidige gemeentelijk beleid, optimale omstandigheden creëren voor de vorming en opleiding van onze jeugd.

Sinds 2016 is er een zekere stilstand geweest in de ontwikkeling van het gemeentelijk vastgoed voor het voortgezet en voortgezet speciaal onderwijs. De toen onderkende opdracht ten aanzien van de vernieuwing en actualisatie van het scholenbestand is alleen maar groter geworden. Als we in deze raadsperiode geen besluiten nemen ten aanzien van de noodzakelijke investeringen, zullen die lasten, mede in verband met de energietransitie, alleen maar verder oplopen en een extra wissel trekken op de toekomst.

Dordrecht is een aantrekkelijke onderwijsstad met een gevarieerd scholenaanbod en een regiofunctie. Om die aantrekkelijkheid te behouden en te versterken is nu in het belang van onze jeugd, een bouwopgave aan de orde die samenhangt met de ouderdom van bestaande panden en de afnemende functionaliteit ervan. Daarnaast moeten alle panden worden verduurzaamd. Vanuit de portefeuillegedachte is het onze ambitie om nieuwe gebouwen energieneutraal te bouwen. De schoolbesturen beginnen met de uitvoering van de Routekaart Verduurzaming voor de panden die nog niet voor vervangende nieuwbouw in aanmerking komen.

In dit IHP worden vier noodzakelijke nieuwbouwprojecten onderscheiden. Daarnaast beschrijft het IHP enkele andere belangrijke projecten. Om flexibel aan te kunnen sluiten bij planologische omstandigheden en financiële planningen van de gemeente, brengt dit IHP nu geen volgorde aan in de vier nieuwbouwprojecten. Over de uiteindelijke volgorde zal 'werkende weg' en afhankelijk van de snelheid en complicaties van de voorbereidingen, worden besloten. Die besluiten worden vormgegeven in de gemeentelijke investeringsbegrotingen. Vanwege de beschikbaarheid van een surplus aan vierkante meters in het Leerpark, zullen er voor de scholen waarvoor op dat moment nieuwbouw plaatsvindt, relatief weinig tijdelijke huisvestingskosten gelden.

In totaal gaat dit IHP uit van een investeringsbehoefte van € 151 miljoen. Uitgaande van een periode van 16 jaar betekent dit een gemiddelde jaarlast van € 7,3 miljoen. Hier staan uiteraard de jaarlijkse inkomsten tegenover die Dordrecht op basis van het aantal v(s)o-leerlingen ontvangt uit het gemeentefonds. Deze bedroegen voor het voortgezet onderwijs in 2023 bij benadering € 3 miljoen. De huidige kapitaallasten voor onderwijshuisvesting bedragen plm. € 3,5 miljoen. Deze nemen ten gevolge van het IHP-vo-vso met plm. € 4 miljoen per jaar toe.

Gemeente en schoolbesturen geven actief uitvoering aan dit IHP door geregeld te overleggen over de realisatie van de doelen, de planningen en de investeringsverdelingen. Elke twee jaar wordt het IHP op basis van de leerlingenprognoses en de actuele ontwikkelingen bijgesteld. In dit IHP is tevens opgenomen dat binnen twee jaar de schoolbesturen met een voorstel zullen komen voor de toekomst van het Leerpark.

Met dit IHP is een goede basis gelegd om de huisvesting inhoudelijk te verbinden met onderwijsbeleid, verduurzaming en andere thema's. Gezamenlijk hebben wij geïnvesteerd in verbetering van de onderlinge relaties en verwachtingen. Het is erg belangrijk om deze positieve herstart voort te zetten door te blijven investeren in relatie, proces en uitvoering van de plannen.

HOOFDSTUK 1 – DE SITUATIE

'We werken voortdurend aan een goede kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Dat doen we door zoveel mogelijk samen te werken om onze doelen te behalen en de kwaliteit van de leefomgeving te verbeteren. Binnen Dordrecht, door ruimte te geven aan initiatieven en daarbij te zorgen voor een samenhangende benadering van initiatieven en opgaven.'
(Uit: 'Omgevingsvisie Dordrecht' april 2021)

Inleiding

Dordrecht is een stad die trots is op haar rijke historie, haar groen en water, de kwaliteitsvolle omgeving en op haar voorzieningen. Het onderwijs is daar een wezenlijk onderdeel van. Onderwijshuisvesting is een essentiële fysieke randvoorwaarde voor goed onderwijs. Dit Integraal Huisvestingsplan voor het Voortgezet en Voortgezet Speciaal Onderwijs 2024-2039 (hierna: IHP) hangt samen met gemeentelijk beleid én met het beleid van de schoolbesturen. Het IHP heeft een strategisch karakter omdat vanuit visie, beleid en ontwikkelingen, strategische keuzes zijn gemaakt. Het IHP is onder verantwoordelijkheid van het College van B&W tot stand gekomen op basis van intensief overleg tussen gemeente en de Dordtse schoolbesturen voor voortgezet onderwijs (hierna: vo) en voortgezet speciaal onderwijs (hierna: vso).

In het kader van de voorbereidingen van het IHP hebben de schoolbesturen voor vo op 10 maart 2022 een brief aan het College van B+W van de gemeente Dordrecht gestuurd. Daarin werd hun visie op de hoofdlijnen van het huisvestingsbeleid van de komende 16 jaar verwoord. In de brief werd gewezen op het feit dat er na realisatie van het Leerpark in 2008 geen nieuwbouw meer is geweest en dat er na 2017 ook geen begin is gemaakt met een systematische aanpak van de noodzakelijke huisvestingsopgaven. Met de brief van de besturen werd voor het eerst een vervolg gegeven aan de besprekingen uit de periode 2015-2017 over het concept 'Vestigingsplan 2015-2074 Voortgezet Onderwijs'.¹

In 2022 werden de besprekingen voor een nieuw Integraal Huisvestingsplan geïntensiveerd. Op 31 oktober 2022 is in een gemeenschappelijke vergadering van gemeente en besturen voor vo én vso besloten om een IHP op te stellen voor alle scholen voor vo en vso van de gemeente Dordrecht. De huisvesting voor Yuverta is in dit IHP niet meegenomen, omdat de gemeente Dordrecht geen wettelijke zorgplicht heeft voor de huisvesting van Yuverta.

Doelstelling

Al in 2020 ontving de Minister van OC+W het advies van de VNG, de PO-Raad en de VO-Raad om alle Nederlandse gemeenten te verplichten om een IHP voor 16 jaar op te stellen. Hoewel de verplichting nog niet is opgelegd, kiezen Dordrecht en de Dordtse schoolbesturen ervoor om een beleidsrijk IHP op te stellen. Een IHP geeft gemeenten en schoolbesturen de kans om samen de investeringsnoodzaak rond de huisvesting van scholen in beeld te krijgen. Dat gebeurt voor de langere termijn. Het IHP biedt daarnaast de kans om te komen tot een routekaart voor het verduurzamen van het onderwijsvastgoed in de komende zestien jaar en het zo te laten voldoen aan de klimaatdoelstellingen van 2030 en 2050.

Schoolbesturen en gemeente willen vanuit visie, trends en ontwikkelingen, richting geven aan de keuzes die gemaakt moeten worden om ook in de toekomst over goed onderwijs en adequate huisvesting van dat onderwijs te kunnen beschikken. Het doel van dit IHP is om duidelijkheid te geven over de richting en de middellange termijnplanning van noodzakelijke huisvestingsinvesteringen in vo en vso.

---

¹ Zie: Werkgroep Vestigingsplan vo/vso; Vestigingsplan 2015-2074 Voortgezet Onderwijs Dordrecht. 16-8-2015, gewijzigd 30-3-2017.

Het IHP vertaalt de onderwijskundige behoefte en de maatschappelijke ontwikkelingen naar een plan voor de gewenste huisvesting. Daarbij spelen de energietransitie en de Routekaart Duurzaamheid² een belangrijke rol. Uiteraard komen kwantitatieve en kwalitatieve aspecten van de huisvestingssituatie aan bod. Het IHP stelt daardoor gemeente en schoolbesturen in staat om gericht onderwijshuisvestingsbeleid te voeren, strategische keuzes te maken en vraagstukken die zich binnen de looptijd van het plan voordoen, integraal te kunnen afwegen.

Omdat de vigerende huisvestingsverordening³ en de jaarlijkse gemeentelijke huisvestingsprogramma's en de gemeentelijke begroting alleen de korte termijn aangaan, hebben de gemeente Dordrecht en de schoolbesturen echt de behoefte om de huisvestingszaken over een periode van minstens 16 jaar te bezien. Daarmee zijn dus zeker vier raadsperioden gemoeid. Dat is ook belangrijk vanwege de grote opdracht om het gedeeltelijk verouderde scholenbestand in onze gemeente klaar te maken voor de toekomst.

Aanpak

Het IHP is in nauw en constructief overleg tussen schoolbesturen en gemeente opgesteld. Door het IHP gezamenlijk te ontwikkelen, zijn de plannen en beleidsvoornemens van de gemeente en die van de scholen bij elkaar gebracht. In interviews met de schoolbesturen is de opzet en uitvoering van het IHP-traject behandeld en zijn beleidsontwikkelingen en beleidswensen doorgenomen. De visies en ambities van de gemeente en de schoolbesturen werden in beeld gebracht. Leerlingenprognoses, gebouwgegevens en leerlingenstromen zijn geanalyseerd, en relevante beleidsdocumenten zijn bestudeerd en besproken.

Per schoolbestuur zijn de meest wenselijke aanpassingen van de huisvestingsvoorzieningen in beeld gebracht. Vervolgens is gezamenlijk de haalbaarheid van deze ingrepen in de onderwijshuisvesting verkend. Daarop zijn de keuzes gemaakt die in dit IHP zijn neergelegd. Het IHP blijft gedurende zijn looptijd een levend document dat naar aanleiding van bijgestelde prognoses elke twee jaar opnieuw tegen het licht wordt gehouden.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft de inleiding, de doelstellingen en de aanpak van dit IHP. Hoofdstuk 2 behandelt de visie van gemeente en schoolbesturen op de stad, het onderwijs, de huisvesting en op sport & bewegen. Hoofdstuk 3 beschrijft het vo en vso van de gemeente. Hoofdstuk 4 analyseert de leerlingenstromen in de regio Dordrecht. Hoofdstuk 5 bespreekt de voor dit IHP relevante trends, ontwikkelingen en beleidsambities. Hoofdstuk 6 analyseert de huisvestingsopgave in het algemeen en per schoolbestuur. Daarna worden de bouwopgave voor de komende 16 jaar en enkele strategische vraagstukken van de komende twee jaar beschreven. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een financiële paragraaf.

---

² Zie <https://www.rijksvastgoedbedrijf.nl/onderwerpen/routekaart-verduurzaming>

³ Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/gmb-2022-105666.pdf>

HOOFDSTUK 2 – DE VISIE

'Dordrecht, een stad met bijna 140.000 inwoners. Met een bloeiende binnenstad, veel banen, gezonde bedrijven, en prachtige natuur in en om de stad. Een stad van duurzame energie. Een stad waar inwoners een goede opleiding hebben. Een stad waar mensen graag wonen. Een stad die het goede heeft behouden, maar haar zwakke plekken heeft verbeterd. Dat is onze ambitie met de Agenda Dordrecht 2030.'

Inleiding

Onderwijs- en onderwijshuisvestingsbeleid staan niet op zichzelf maar sluiten aan bij de strategische visie van de gemeente. Op die manier geeft het IHP mede richting aan de gewenste lange termijnontwikkeling van de gemeente en de schoolbesturen. Dit hoofdstuk beschrijft verschillende visies van de gemeente. De strategische visie op de gemeente (Agenda Dordrecht 2030)⁴, en de visies op de sociale en de ruimtelijke structuur (Omgevingsvisie Dordrecht⁵,) vormen samen met het coalitieakkoord (Politiek Akkoord 2022-2026)⁶ het kader voor de visie op onderwijs en onderwijshuisvesting. De schoolbesturen vo en vso onderschrijven van harte de visie, doelstellingen en de focus die in deze beleidsdocumenten is geformuleerd.

Er is een directe en vitale verbinding tussen de maatschappelijke visie van de gemeente en de educatieve doelen en maatschappelijke functie van het onderwijs. De gemeente wil het potentieel van menselijk kapitaal van de burgers optimaliseren: de stad als weldadige omgeving voor economische, sociale, educatieve en persoonlijke ontwikkeling. Het Dordtse vo en vso staan midden in de stad en haar ontwikkeling en maken daar een actueel en actief deel van uit. De Dordtse ouders rekenen erop dat scholen op een verantwoorde manier zorgen voor scholing, zorg, opleiding en vorming. Daardoor kunnen die kinderen te zijner tijd als volwaardige stadgenoten deelnemen aan het Dordtse maatschappelijk en economisch leven en op hun beurt hun bijdrage leveren aan de samenleving. Dit sluit goed aan bij de gemeentelijke opgave 'Menselijk Kapitaal & Arbeidsmarkt' waarvan de uitgangspunten in een vastgestelde startnotitie zijn opgenomen. Inmiddels is ook het uitvoeringsprogramma klaar. Een belangrijk doel is het goed benutten van het arbeidspotentieel van de Dordtse jongeren en jongvolwassenen.

Uiteraard is ook de 'Dordtse Onderwijsvisie 0-12; 2020-2030' van belang bij de formulering van doelstellingen voor vo en vso en de huisvesting daarvan. Daarnaast werken de scholen, de gemeente en het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs aan een eigen Dordtse visie op het voortgezet onderwijs. Dit gebeurt in afstemming met de andere onderwijspartners. Deze Visie zal gereed zijn in het eerste of tweede kwartaal van dit jaar.

Strategische visie op Dordrecht

In het Politiek Akkoord van het College staan belangrijke uitgangspunten voor de formulering van visie voor dit IHP-vo / vso:

a) Kansengelijkheid

Voor een stad met een relatief groot aantal kinderen uit achterstandssituaties, is het vanzelfsprekend dat kansengelijkheid in het onderwijs een belangrijk onderdeel van de visie vormt.⁷

⁴ Zie: https://cms.dordrecht.nl/Onze_stad/Overzicht_Onze_stad/Agenda_Dordrecht_2030

⁵ Zie: <https://www.omgevingsvisiedordrecht.nl/home>

⁶ Zie: Politiek Akkoord 2022-2026. Samen bouwen aan een sterk en groen Dordrecht. Mei 2022

⁷ Zie: Dordtse Onderwijsvisie 2020-2030:

<https://raad.dordrecht.nl/Documenten/Bijlage-1/Dordtse-Onderwijsvisie-2020-2030-2.pdf>; Zie ter vergelijking: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/39/bijna-21-duizend-haagse-kinderen-met-risico-op-armoede>; en: <https://kansenskaart.nl/persoonlijkinkomen#6.63/52.277/5.285>

b) Duurzaamheid en groen

In het Politiek Akkoord en de Agenda Dordrecht 2030 zijn duurzaamheid, circulariteit in economie en bouw, het omgaan met groen en de verduurzaming van gebouwen belangrijk. Hier sluit dit Integraal Huisvestingsplan bij aan.

c) Veilige, leefbare en levendige stad

De gemeentelijke visie op veiligheid en levendigheid past goed bij de opgaven die de schoolbesturen zich hebben gesteld of die wettelijk gelden ten aanzien van de sociale en fysieke veiligheid van schoolgebouwen en -terreinen en bij de rol van cultuureducatie in het onderwijs. Overheid en onderwijs blijven zowel lokaal als regionaal met elkaar in gesprek om afspraken te borgen en daar waar nodig bij te stellen.

d) Gezonde arbeidsmarkt

Gemeente en onderwijsinstellingen beschouwen een vroege voorbereiding op de steeds veranderende arbeidsmarkt als een gezamenlijke opgave. Daarbij heeft de gemeente de ambitie om regionale accenten te verbinden met het bestaande onderwijsaanbod. De gemeentelijke visie op economische ontwikkeling en een gezonde arbeidsmarkt, heeft dus gevolgen voor de manier waarop het onderwijs het voorbereidend beroepsonderwijs inricht en omgaat met praktijkleren.

e) Samenwerking en duidelijkheid

In de visie van gemeente en schoolbesturen is samenwerking uit idealisme en omwille van de doelmatigheid belangrijk. Schoolbesturen willen daarom duidelijke en betrouwbare partners zijn van de gemeente bij de uitvoering van de onderwijs- (huisvestings)visie en de hieruit voortvloeiende doelstellingen.

Visie op onderwijs

Onderwijsvisie Vestigingsplan 2017

In 2017 werden in het Vestigingsplan, de beleidspunten en gebouwelijke aspecten van het Dordtse vo geïnventariseerd. De onderwijsvisie van de schoolbesturen en de gemeente kon toen als volgt worden samengevat.

- a) Kansengelijkheid - Het onderwijs draagt bij aan de verhoging van het opleidingsniveau van de Dordtse bevolking.
- b) Doorlopende leerlijn / talentontwikkeling - Kinderen en hun talenten worden optimaal ontwikkeld in een doorlopende lijn van 0 tot 18+.
- c) Kwaliteit - Het onderwijs is goed en wordt vormgegeven met de mogelijkheden van de 21e eeuw.
- d) Aanbod - De scholen werken samen aan een rijk palet van onderscheidende scholen waardoor er wat te kiezen valt voor de Dordtse leerlingen.
- e) Samenwerking - Speciaal voortgezet onderwijs en voortgezet onderwijs gaan, onder meer vanwege passend onderwijs, intensiever samenwerken.

Er werd een visie geformuleerd ten aanzien van de samenwerking die nodig is om steeds goed te kunnen inspelen op de ontwikkeling van leerlingenaantallen en op de situatie in Drechtsteden. Daarnaast werd ervoor gekozen om steeds voldoende flexibiliteit in te bouwen en uit te gaan van medegebruik, bijvoorbeeld waar het gaat om de samenwerking van vo en vso. Ook werd rekening gehouden met een daling van het leerlingenaantal waardoor clustering en samenwerking ook geboden waren.

Onderwijsvisie Integraal Huisvestingsplan 2023

Gemeente en schoolbesturen onderschrijven deze visie en ambities nog steeds, maar zijn het eens geworden over een vertaling van deze ambities naar nieuwe afspraken. Van daaruit zijn de onderwijskundige uitgangspunten van dit IHP beschreven.

a. Kansengelijkheid, inclusiviteit en diversiteit.

De Dordtse vo/vso-scholen staan midden in de samenleving en stemmen hun lesprogramma's en begeleiding af op de lokale en regionale situatie. Het percentage kinderen dat afkomstig is uit een sociaaleconomische achterstandsomgeving is groot en volstrekt vergelijkbaar met de situatie in de vier grote steden.⁸ We kiezen daarom voor inclusiviteit op alle gebied. Dit betekent dat in Dordrecht ieder kind, in lijn met zijn basisschooladvies en ongeacht zijn situatie, een plaats kan vinden op onze scholen. Het betekent ook dat er in Dordrecht veel zorg wordt besteed aan nieuwkomers. De scholen gaan uit van verschillen tussen kinderen en ook van de acceptatie daarvan. Deze zaken komen dan ook nadrukkelijk aan de orde in de programma's Burgerschapsvorming.

We hebben in Dordrecht afgesproken om veel aandacht te besteden aan basisvaardigheden waarvan taal en rekenen de belangrijkste zijn. Daarnaast wordt ingezet op de brede ontwikkeling; vaardigheden die nodig zijn voor de toekomst. Ook bieden de scholen volop ontwikkelkansen op het gebied van sport en cultuur. De gemeente ondersteunt deze inzet waar mogelijk.

Het is ook belangrijk dat we onze scholen zo inrichten dat kinderen die om welke reden dan ook, extra zorg nodig hebben, overeenkomstig de wettelijke bepalingen én overeenkomstig onze ideeën over kansengelijkheid en inclusiviteit, een passende en prettige plek hebben. Onze beleidslijnen ten aanzien van kansengelijkheid en inclusiviteit hebben gevolgen voor de manier waarop we onze schoolgebouwen inrichten. De scholen moeten uitnodigend zijn voor alle jongeren en er moet oog zijn voor diversiteit. Iedere jongere, ouder en professional moet zich welkom voelen in en rond het schoolgebouw.

b. Talentontwikkeling; brede vaardigheden

In Dordrecht zijn veel onderwijssoorten en opleidingen aanwezig. Er komen heel wat beroepsopleidingen en enkele vormen van hbo voor, waardoor er in beginsel voor elke leerling een geschikt onderwijstraject te plannen is. Daar wordt door de scholen voor vo en vso uiteraard op ingespeeld door het wettelijk verplichte lesprogramma aan te vullen en in te kleuren met eigen onderwijskundige accenten.

Bij het uitgangspunt van kansengelijkheid hoort de keuze voor nadrukkelijke talentontwikkeling. Naast een goede beheersing van de basisvaardigheden is het ontwikkelen van bredere vaardigheden⁹ belangrijk voor de vorming van jongeren naar volwassenheid. De scholen stimuleren hun leerlingen ook om kanten van zichzelf te ontwikkelen waarbij je meer kan laten zien dan alleen taal en rekenen. Dat wil zeggen dat er op onze scholen veel aandacht is voor culturele en kunstzinnige vorming, sport en verschillende vormen van persoonlijkheidsontwikkeling. Daar hoort ook bij dat we mede in het kader van passend onderwijs, aandacht besteden aan meer- en hoogbegaafdheid en daar talentprogramma's voor ontwikkelen. Vanuit deze visie op talentontwikkeling, kiezen gemeente en schoolbesturen er ook voor om de keuzes van de scholen terug te laten komen in de vormgeving en inrichting van onze schoolgebouwen.

c. Taalontwikkeling

Uit de nadruk op kansengelijkheid en inclusiviteit vloeit voort dat scholen veel aandacht besteden aan taalverwerving, taalontwikkeling, leesvaardigheid en anderstaligheid / NT2.¹⁰ Daarmee maken we het mogelijk dat we in alle onderwijssoorten, en in elke afdeling van de scholengemeenschappen, de leerlingen hun leerpotentieel laten benutten en iets meegeven waar ze hun hele leven wat aan hebben. Het kan zijn dat scholen hierbij kiezen voor extra lessen en cursussen, ook voor ouders, aan het eind van de schooldag waardoor onze scholen langer open zijn en ten dienste staan van de wijk, de omgeving en de samenleving.

⁸ Zie: <https://www.mijnschoolkwaliteit.nl/onderwijsachterstanden-in-beeld/>

⁹ Zoals 21e eeuwse vaardigheden: <https://www.kennisnet.nl/artikel/6648/alles-wat-u-moet-weten-over-21e-eeuwse-vaardigheden/>

¹⁰ NT2= Nederlands als tweede taal.

d. Doorlopende leerlijnen

Vo en vso sluiten zich aan bij de bij de Visie 0-12 en de versterkte samenwerking tussen kinderopvang en primair onderwijs. De besturen willen die lijn verder versterken door te blijven bijdragen aan een vloeiende overgang tussen po en vo en -in het belang van het kind- aan een warme overdracht van begeleidingsgegevens. Het vso werkt intensief samen met enerzijds het po en so en anderzijds met het praktijkonderwijs en andere vormen van voortgezet onderwijs. De aandacht voor de doorlopende leerlijn is hier van evident belang. Onder meer op basis van deze samenwerking en de intensivering van Passend Onderwijs hebben de Dordtse schoolbesturen het streven om het vso niet te laten groeien. Daarvoor is nodig dat het voortgezet onderwijs meer begeleidend vermogen ontwikkelt. Als daardoor meer kinderen met een begeleidingsvraag het voortgezet onderwijs bezoeken in plaats van het vso, heeft dit uiteraard gevolgen voor de huisvestingssituatie.

In alle schoolsoorten van het voortgezet onderwijs worden de overstappen naar vervolgonderwijs ondersteund door speciale functionarissen (LOB-specialisten en decanen) en door het systeem LOB.¹¹ De overstap van het vmbo naar het mbo heeft de volledige aandacht van de besturen. Zij bestuderen de nieuwe wettelijke mogelijkheden om te komen tot doorlopende of geïntegreerde leerroutes.¹² Daarbij komen huisvestingvragen aan de orde als vmbo'ers in hun eigen school een mbo-opleiding beginnen. Ook de overstap van vo naar het hoger onderwijs, wordt door de Dordtse scholen intensief voorbereid. Met hun aandacht voor de keuzes van sector, beroep en opleiding, hebben de scholen een verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van de plaatselijke arbeidsmarkt.

e. Samenwerking

Door samenwerking kunnen kansen gecreëerd worden voor kinderen in een tijdsgewricht waarin de schoolomgeving steeds diverser wordt. Het onderwijs werkt inhoudelijk én wat betreft voorzieningen, samen met instanties en bedrijven in de stad. De besturen staan op het standpunt dat door samenwerking een dekkend en gevarieerd aanbod van opleidingen, opleidingsaccenten en ondersteuningsmogelijkheden kan ontstaan. Bovendien is samenwerking tussen vo en vso geboden om passend onderwijs optimaal vorm te geven. Daarnaast wordt door elk schoolbestuur, samenwerking met de gemeente en met andere schoolbesturen omarmd als middel om te komen tot optimaal gebruik van onderwijsvoorzieningen en waar nodig, van gebouwen.

f. Preventie, zorg en ondersteuning

Leerlingen met een ondersteuningsbehoefte hebben recht op passende hulp. De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) heeft als opdracht het bevorderen, beschermen en beveiligen van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van de jeugd van 0-18 jaar, zowel individueel als op populatieniveau. De JGZ heeft dus ook een signaleringsfunctie. Het spreekt vanzelf dat daarnaast kinderopvang en onderwijs van groot belang zijn bij de herkenning van problemen, bij het bieden van preventieve zorg en bij de (lichte) ondersteuning. Ook in Dordrecht wordt geïnvesteerd in kwaliteit en expertise. Preventie en lichte ondersteuning moeten leiden tot vermindering van zware jeugdhulpverlening. Tegelijkertijd moet er snel worden opgeschaald bij het ontstaan van ernstige problematiek. Gemeente en schoolbesturen zijn daar dus beide op hun manier verantwoordelijk voor.

Onze ambitie is om integrale ondersteuning van kinderen en jongeren (en hun ouders) tot stand te brengen. Met de ondertekening van het regionale Thuiszitterspact heeft Dordrecht zich verbonden aan het terugdringen en voorkomen van thuiszitters. Hier is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid omgezet in een duidelijke afspraak. Het integraal arrangeren via het onderwijsexpertiseteam (onder leiding van het samenwerkingsverband) moet ervoor zorgen dat hulp snel geregeld kan worden, zelfs als het ingewikkeld is. Op basis van een gezamenlijk geformuleerde behoefte willen we volledige afstemming bereiken van alle geboden ondersteuning: preventief, reactief, curatief.

Het ondersteuningsplan passend onderwijs van het samenwerkingsverband en het Jeugdplan vullen elkaar aan. Vanuit de gemeente wordt binnen het sociaal domein ook werk gemaakt van het versterken van de bestaanszekerheid en het inzetten op sociale cohesie. Het is nadrukkelijk de wens van de gemeente om de diverse onderdelen die daarmee te maken hebben te verbinden aan

¹¹ Loopbaanoriëntatie en -Begeleiding. Zie ook: <https://www.vo-raad.nl/onderwerpen/loopbaanorientatie-en-begeleiding-lob/praktijk-ondersteuning>

¹² Zie: <https://duo.nl/zakelijk/voortgezet-onderwijs/leerlingenadministratie/doorlopende-en-geintegreerde-leerroute-vmbo-mbo.jsp>

de school(dag) en daarmee aan de onderwijshuisvesting. Preventie en ondersteuning moeten elkaar immers versterken.

We willen komen tot een continuüm van onderwijs en jeugdhulpverlening, waarbij het project Jeugdhulp op school (JHOS) zich tot een stevig en duurzaam programma ontwikkelt, waarbij de partners, zich elk vanuit de eigen rol, verantwoordelijk voelen. Gezamenlijk willen we bepalen wat nodig is aan extra ondersteuning voor een kind en eventueel zijn gezin.

Het ontschotten en gericht inzetten van financiële middelen is daarbij een extra ambitie. De verschillende vormen van ondersteuning moeten naadloos op elkaar aansluiten. Ook daar heeft het onderwijs een rol en dit kan zeker een effect hebben op de huisvesting.

Visie op onderwijshuisvesting

Het aanbod van onderwijs in Dordrecht dient compleet en gevarieerd te zijn. Daarmee wordt bedoeld dat er wat te kiezen moet zijn voor ouders van 12-jarigen op gebied van denominatie, schoolsoorten en onderwijskundige concepten. Ook moeten de schoolgebouwen inspirerende en veilige plaatsen zijn voor medewerkers en leerlingen, zodat de omstandigheden waaronder de Dordtse jeugd kennis en vaardigheden opdoet, optimaal zijn. Hoewel er formele verschillen bestaan tussen de financieringsvrijheid van vo en vso, zijn de schoolbesturen¹³ autonoom in hun onderwijskundig beleid. Zij geven dit vorm door eigen keuzes te maken binnen de wet en binnen de lumpsumfinanciering.

Alle besturen realiseren zich dat de scholen belangrijke delen zijn van het totale aanbod van voorzieningen in de gemeente Dordrecht en wensen in hun huisvestingsbeleid nadrukkelijk aan te sluiten bij het gemeentelijk beleid. Daarnaast bepaalt ook de ontwikkeling van het denken over onderwijs hoe de schoolgebouwen worden vormgegeven. Dat wil zeggen dat niet alleen de beleidskeuzes op gebied van onderwijsinrichting en schoolprofilering bepalen hoe de scholen er uitzien. Dit wordt ook bepaald door de ontwikkelingen in het maatschappelijk denken over onderwijs en door onze gemeenschappelijke visie op onderwijshuisvesting. De belangrijkste onderdelen van die gemeenschappelijke visie zijn de volgende.

a) De Dordtse scholen zijn eigentijds en bieden kansen

De leerlingen in Dordrecht verdienen eigentijds onderwijs met goede technologische voorzieningen, een onderwijsinrichting die tegemoetkomt aan de verschillen tussen kinderen en aan een ondersteuningssysteem dat daaraan dienstbaar is. In oude gebouwen met voornamelijk lokalen van 7 bij 7 meter is het niet goed mogelijk om moderne onderwijsvormen te hanteren. Dit speelt een rol bij de afweging of een gebouw nog aangepast kan worden of moet worden verlaten als de afschrijvingstermijn is bereikt. Bij de inrichting van gebouwen wordt ook gekeken naar de mogelijkheid om de begeleiding die nodig is in het kader van passend onderwijs te laten plaatsvinden in het schoolgebouw zelf.

b) De Dordtse scholen zijn duurzaam en groen

Het gebouwenbestand van het Dordtse vo en vso is grotendeels verouderd. In 2015 werd al gesproken over een grote 'bouwkundige opgave' voor de komende decennia 'om de gebouwen in stand te kunnen houden.'¹⁴ De oudste panden zijn niet zonder grote ingrepen te verduurzamen.

Bij (ver)nieuwbouw, ingrijpende renovatie en gedeeltelijke renovatie wordt zo veel mogelijk duurzaam gebouwd. Dat wil zeggen dat gebruik wordt gemaakt van duurzame materialen en dat optimaal rekening wordt gehouden met de huidige eisen van energieneutraliteit, circulariteit, thermische isolatie en luchtkwaliteit. Bij nieuwbouw wordt gekozen voor energie-neutrale bouw (hierna: ENG) en voor een bouwstructie- en installatiesysteem overeenkomstig het 'Nieuwe Programma van Eisen voor Frisse Scholen (hierna: Frisse Scholen).¹⁵ Bij renovatie geldt die ambitie ook en wordt de haalbaarheid van ENG per project beoordeeld. Ook moet dan beoordeeld worden aan welke categorie van Frisse Scholen kan worden voldaan.

¹³ Hiermee worden steeds de besturen voor vo en vso bedoeld.

¹⁴ Zie: Vestigingsplan 2015-2074 p 2.

¹⁵ Zie: <https://www.rvo.nl/sites/default/files/2021/06/PvE-Frisse-Scholen-2021.pdf>

Daarnaast benutten we de mogelijkheden om schoolgebouwen te positioneren in gebieden met goede sportvoorzieningen zodat alle voorzieningen goed gebruikt worden en er steeds sprake is van een verantwoorde macrodoelmatigheid.

c) De Dordtse scholen zijn levendig, veilig en leefbaar

We willen dat de scholen prettige gebouwen zijn waarin optimaal kan worden geleerd en ontwikkeld. De gebouwen zijn geschikt voor verschillende organisatievormen van het onderwijs en didactische werkwijzen. Niet alleen de schoolgebouwen, maar ook de terreinen, fietsenstallingen en plantsoenen rond de scholen zijn prettig en veilig. Dat wil zeggen dat het sociale beleid van de scholen daarop is gericht én ook dat er aandacht is voor de fysieke aspecten van veiligheid. Bij bouw en herinrichting wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met zaken als licht, vrije zichtlijnen en sociale controle.

d) De Dordtse scholen zijn multifunctioneel en flexibel

Mede in verband met de ontwikkeling van de prognosecijfers voor Dordrecht, houden we bij alle te maken keuzes voor herhuisvesting van onderwijsvoorzieningen rekening met de uitgangspunten: flexibiliteit en multifunctionaliteit. Zo wordt bij uitbreiding van onderwijsruimten gedacht aan de mogelijkheid of deze te zijner tijd kan worden omgezet in huisvesting of een andere passende publieke voorziening. Ook wordt waar mogelijk rekening gehouden met de positie van de school in de wijk en aan de mogelijkheid dat het schoolgebouw, met name aan het eind van de dag of in de avond, gebruikt wordt voor sociaal-culturele doeleinden en sport.

e) De Dordtse scholen zijn bereikbaar en toegankelijk

De scholen in de gemeente Dordrecht staan goed verspreid over de stad en zijn goed en veilig bereikbaar. Uiteraard wordt speciale aandacht gegeven aan goede fietspaden. Bij alle onderwijsbouwprojecten dient tijdig overlegd te worden met de relevante gemeentelijke diensten over de wenselijke aanpassing van verkeerssituaties, met name met het oog op fietsroutes, kruispunten, rotondes en parkeerplaatsen. Bij het uitgangspunt van 'bereikbaarheid' hoort dus dat er parkeergelegenheid bij de scholen is. Dit is ook van belang met het oog op het lerarentekort: we moeten er rekening mee houden dat het aantrekkelijk moet zijn om op onze scholen te werken.

Alle schoolgebouwen dienen goed toegankelijk te zijn voor mindervaliden. Dit vloeit voort uit de wetgeving rond passend onderwijs en uit het Bouwbesluit.

Visie op sport en bewegen

Vanuit de landelijke voorschriften en zeker ook op basis van de ambities van de schoolbesturen en van de gemeente is er in Dordrecht veel aandacht voor sport en bewegen in het onderwijs. Het is een essentieel onderdeel van de complete opleiding en vorming van de jongeren die aan onze zorgen zijn toevertrouwd. Sport en beweging bevorderen de gezondheid en het welbevinden van de jeugd. Door de systematische opname ervan in het schoolleven wordt gezond gedrag aangeleerd. Dat betreft dan niet alleen sport en beweging maar ook sportiviteit, doorzetten, teamspirit, samenwerken en incasseren.

De schoolbesturen willen aansluiten bij de landelijke ontwikkelingen¹⁶ én bij het Dordtse sportbeleid. Toen in 2017 de Dordtse sportvisie werd geformuleerd is de ambitie uitgesproken om in 2030 bij de tien sportiefste gemeenten van Nederland te horen. De gemeenteraad bevestigde dat sport leidt tot gezondheid, ontmoeten, ontdekken, samenwerken, integratie, inclusiviteit, ambitie, plezier hebben en participeren in de stad. In het voorjaar van 2023 is inmiddels de nieuwe Sportvisie 2030 vastgesteld. Hier vinden we uiteraard belangrijke raakvlakken met het beleid van de Dordtse schoolbesturen.

Daarom wordt bij de uitwerking van dit IHP rekening gehouden met het Dordtse Sportkompas, met de nieuwe gemeentelijke visie op sportparken, de ontwikkeling van de Dordwijkzone en met de daarop betrekking hebbende beleidsstukken.¹⁷

¹⁶ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/sport-en-bewegen> ; Vgl.: 'Een leven lang actief.'
Zie ook: <https://www.kvlo.nl/Downloads/Koers%20KVLO%202020-2024.pdf>
Zie: <https://raad.dordrecht.nl/Documenten/Concept-dia-actualisatie-Dordtse-sportbeleid-1.pdf>;

De gemeente wil meer functionaliteiten op de sportparken en een v(s)o-voorziening in een sportparkgebied past daarbij. Door de reorganisatie en de ontwikkeling van de Dordwijkzone gaat daar ruimte voor ontstaan. Als er in Dordrecht een school gebouwd wordt, worden de kansen wat dit betreft steeds goed in kaart gebracht.

De schoolbesturen en de gemeente streven dus ook hier naar synergie. Voor de scholen is het belangrijk om over eigen sportzalen te beschikken óf dat de gemeentelijke sportvoorzieningen dicht bij de scholen zijn. En voor de gemeente is het van groot belang dat sporthallen niet alleen 's avonds door verenigingen, maar ook overdag goed gebruikt worden. Daarnaast kunnen de sportzalen in de scholen 's avonds door de verenigingen gebruikt worden wanneer de exploitatiekosten van dat medegebruik aan de scholen vergoed worden.

---

https://issuu.com/dordtsport/docs/het_dordtse_sportkompas_digitaal;
Zie ook: [Integraal Huisvestingsplan Gymzalen Gemeente Dordrecht dd 16-3-2020](#); [Programma Sportparken 2022-2030](#)

HOOFDSTUK 3 - HET VOORTGEZET (SPECIAAL) ONDERWIJS VAN DORDRECHT

*‘Glansrijke toekomst Dordtse jongeren; we willen jongeren helpen hun veerkracht te vergroten. Jongeren kunnen we beter voorbereiden op een maatschappij en arbeidsmarkt die blijven veranderen. Met goede begeleiding kunnen jongvolwassenen zelf de weg naar een baan en een goede toekomst vinden.’
(Uit: Agenda Dordrecht 2030¹⁸)*

Inleiding

Dit hoofdstuk schetst het beschikbaar vo en vso onderwijs in Dordrecht. Er wordt ingegaan op het onderwijsaanbod per schoolbestuur, de gebouwelijke situatie, de huidige leerlingenaantallen en de regionale onderwijsplanning.

De leerlingen van de scholen voor vo van de gemeente Dordrecht komen uit de stad en de regio waartoe ook Papendrecht, Sliedrecht en Zwijndrecht behoren. Het onderwijsaanbod is aantrekkelijk en compleet. De scholen variëren naar denominatie, aanwezige schoolsoorten en profilering.

Scholen en schoolbesturen

Dordrecht telt zeven BRIN¹⁹ -eenheden voor vo en vso. De BRINs voor het vso zijn elk in twee scholen opgedeeld. Het vo in de stad kent twee scholengemeenschappen met meerdere locaties, één vestiging van een regionale scholengemeenschap en twee categoriale scholen. Het vo wordt aangeboden door de Stichting H3O, Stichting Praktijkonderwijs Dordrecht, de Stichting voor christelijk voortgezet onderwijs op reformatorische grondslag ‘De Wartburg’, Stichting Johan de Witt-gymnasium en de Stichting Openbaar Onderwijs Dordrecht. Het vso wordt aangeboden door Stichting Yulius Onderwijs en de Stichting Specialisten Passend Onderwijs (SPON).

VSO	Scholen (in Dordrecht)	Leerlingen (aantal 2023)		
Yulius Onderwijs	2	346		
SPON	2	91		
Totaal	4	437		
		regulier	VAVO	totaal
Voortgezet onderwijs	Scholen (in Dordrecht)	Leerlingen (aantal 2023)	Leerlingen (aantal 2023)	Leerlingen (aantal 2023)
Wartburg, loc. Marnix	1	872	0	872
Insula College	3	2.264	32	2.296
Stedelijk Dalton Lyceum	3	2.503	60	2.563
Johan de Witt-gymnasium	1	720	4	724
Hans Petri Praktijkschool	1	223	0	223
Subtotaal	8	6.582	96	6.678
Yuverta		625	2	627
Totaal		7.207	98	7.305

Tabel 1: overzicht vo/vso in Dordrecht zonder de 625 leerlingen van Yuverta (teldatum 1-10-2022)

¹⁸ Zie: https://cms.dordrecht.nl/Onze_stad/Overzicht_Onze_stad/Agenda_Dordrecht_2030/Agenda_Dordrecht_2030_uitgelegd_via_infographic

¹⁹ BRIN=Basisregistratie Instellingen. Administratieve aanduiding van OCW.

Het onderwijsaanbod

In het vo in Dordrecht worden de schoolsoorten vwo, havo, vmbo en praktijkonderwijs aangeboden.

	Wartburg (loc. Marnix)	Hans Petri	Insula College	J. De Witt- gymnasium	SDL	Yuverta	Subtotaal	Yulius	Totaal
vwo	157		522	720	813		2.212		2.212
havo	137		624		563		1.324	62	1.386
vmbo	453		1.117		1.128	625	3.323	196	3.519
pro	124	223			0		347		347
subtotaal	872	223	2.264	720	2.503	625	7.207	258	7.465
VAVO	0	0	32	4	60	2	98		98
Totaal	872	223	2.296	724	2.563	627	7.305	258	7.563

Tabel 2: overzicht vo in Dordrecht (teldatum 1-10-2022)

Er is voor ieder onderwijsniveau voldoende aanbod in Dordrecht. Dit sluit aan op de onderwijsvisie (H2): een dekkend onderwijsaanbod op ieder onderwijsniveau.

Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen

Door een Regionaal Plan Onderwijsvoorzieningen (RPO) af te sluiten kunnen schoolbesturen in een regio samen het onderwijsaanbod voor een deel vormgeven. Dan gaat het sinds de invoering van de wetgeving 'Meer Ruimte voor Nieuwe Scholen'²⁰ niet meer om het openen van nieuwe (neven-) vestigingen maar vooral om afspraken over licenties en het aanbieden van vmbo-profielen. In 2022 hebben de Dordtse schoolbesturen voor regulier VO met hun collega's uit de regio, een nieuw RPO vastgesteld dat na accordering door het gemeentebestuur voor wat betreft de huisvestingsgevolgen, aan OCW werd voorgelegd. In dit op 3-5-2023 formeel van kracht geworden RPO is aan ontwikkelingen alleen het nieuwe vmbo-profiel D+P voor de groene vmbo-nevenvestiging van Yuverta aan de Groenezoom opgenomen.²¹ Het RPO heeft dus geen effect voor dit Integraal Huisvestingsplan.

Juist omdat de stichting van nieuwe scholen niet meer onderhevig is aan gemeenschappelijke besluitvorming in een RPO, is het van belang dat de gemeentebesturen in de regio op gezette tijden betrokken worden bij de spreiding van het onderwijsaanbod en de macrodoelmatigheid ervan.

²⁰ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/vrijheid-van-onderwijs/oprichten-nieuwe-school>

²¹ Zie: RPO-23/017 Drechtsteden 1-8-2023 – 31-7-2028. Staatscourant 2023/12911 dd 3-5-2023

De scholen voor vo

Insula College (02CI) – Prot. Christelijk
Bevoegd Gezag: CvB van de Stichting H3O

- Halmaheiraplein 5

Gebouw uit 1957 – gemeentelijk monument
Gymnasium, atheneum, havo
1120 leerlingen (excl. vavo²²) in 2022 (1-10-2021); 1147 leerlingen (excl. vavo) in 2023 (1-10-22)

- Koningstraat 294

Gebouw uit 1975
mavo, havo-brugklas
808 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 762 (excl. vavo) leerlingen in 2023

---

²² Vavo= Voortgezet Algemeen Volwassenen Onderwijs. Opleiding (tot diploma of deelcertificaten) die wordt uitbesteed aan het mbo.

- o Leerparkpromenade 400 en 300²³

Gebouw uit 2007

vmbo-basis en kader²⁴

Profielen vmbo: Bouwen, wonen en interieur; Zorg en welzijn; Dienstverlening en producten; Produceren, installeren en energie; (Economie en ondernemen)²⁵. Ook aanwezig: Gemengde leerweg; Leerwegondersteuning; Leerwerktrajecten.

346 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 355 leerlingen (excl. vavo) in 2023

Hans Petri School (27VF) - Alg. Bijzonder

Bevoegd Gezag: Bestuur van de Stichting voor Praktijkonderwijs Dordrecht. Personele unie met het CvB van de Stichting H3O.

- o Anna van Saksenstraat 11

Gebouw uit 2004

Praktijkonderwijs

220 leerlingen 2022; 223 leerlingen 2023

²³ Formeel is het Adres: Leerparkpromenade 400, maar in de praktijk gebruiken SDL en H3O beide gebouwen voor het vmbo.

²⁴ Profielen: Bron: '[DUO-Toegestaan Onderwijs 2022](#).' Dikgedrukte profielen: aangeboden volgens Schoolgids.

²⁵ Tussen haakjes: profiel waarvoor een ongebruikte licentie aanwezig is.

Johan de Witt-gymnasium (20KZ) - Openbaar

Bevoegd Gezag: Rector-bestuurder van de Stichting Johan de Witt-gymnasium

- Oranjepark 11

Gebouw uit 1909 – uitbreiding 2010 – ged. renovatie 2013 – gemeentelijk monument
Gymnasium

767 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 720 leerlingen in 2023 (excl. vavo)

Stedelijk Dalton Lyceum (24PY) - Openbaar

Bevoegd Gezag: CvB van de Stichting voor Openbaar Onderwijs in Dordrecht

- Overkampweg 125

Gebouw uit 1988 - uitbreiding 2002

Atheneum, gymnasium, havo

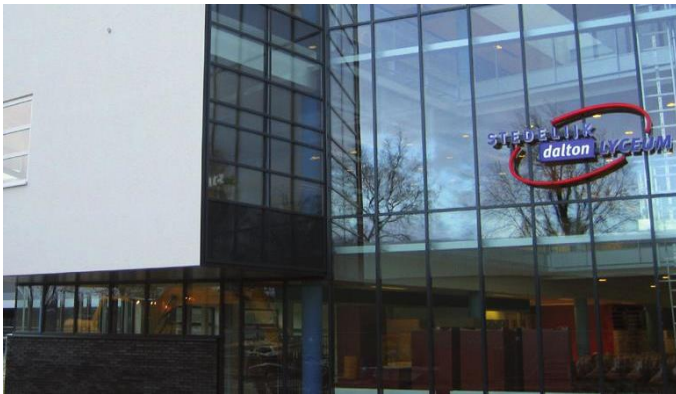
778 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 818 leerlingen in 2023 (excl. vavo)

- Kapteynweg 3

Gebouw uit 1981
mavo, gemengde leerweg, havo
868 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 891 leerlingen in 2023 (excl. vavo)

- Leerparkpromenade 300 en 400²⁶

Gebouw uit 2007
vmbo-basis en kader
Profielen vmbo: Producteren, installeren en energie; Economie en Ondernemen; Horeca, bakkerij en recreatie; Zorg en welzijn. Ook aanwezig: Gemengde leerweg; Leerwegondersteuning; Leerwerktrajecten.
337 leerlingen in 2022 (excl. vavo); 398 leerlingen in 2023 (excl. vavo)

- Eulerlaan 51

Gebouw uit 1974
ISK
150 leerlingen 2022; 212 leerlingen 2023 plus 171 leerlingen in de school voor Oekraïense leerlingen aan de Wielingenstraat (foto rechts).

²⁶ Formeel is het Adres: Leerparkpromenade 300, maar in de praktijk gebruiken H30 en SDL beide gebouwen voor het vmbo.

Wartburg College - Locatie Marnix (00PG04) - Reformatorisch

Bevoegd Gezag: CvB van de Stichting voor christelijk voortgezet onderwijs op reformatorische grondslag 'Driestar-Wartburg'

- o Professor Waterinklaan 41

Gebouw uit 2005

Vwo-onderbouw, havo-onderbouw, mavo, GL, vmbo-basis en kader, praktijkonderwijs. Huisvestingskosten praktijkonderwijs zijn doorgedecentraliseerd: geen deel van dit IHP. Profiel vmbo: Dienstverlening en producten (PIE; M+T; E+O; Z+W). Ook aanwezig: Gemengde leerweg; Leerwegondersteuning; Leerwerktrajecten. 857 leerlingen (excl. vavo) in 2022; 872 leerlingen (excl. vavo) in 2023.

De scholen voor vso

Het Tij (01UC) – Alg. Bijzonder

Bevoegd Gezag: Bestuur Stichting Yulius Onderwijs

- o Groenedijk 49

Gebouw uit 1918 – gemeentelijk monument
vso
mavo, havo
164 leerlingen in 2022; 156 leerlingen in 2023

Drechtster College (01UC) – Alg. Bijzonder
Bevoegd Gezag: Bestuur Stichting Yulius Onderwijs

- Atmosfeerstraat 32

Gebouw uit 1971 – Nieuwbouw in voorbereiding buiten dit IHP.
vso-vmbo locatie

- Hugo van Gijnweg 10

Gebouw uit 1966 – Nieuwbouw in voorbereiding buiten dit IHP.
Vso-AGL-locatie

Leerlingen van de school volgen vmbo-basis/kader óf het uitstroomprofiel arbeidsmarktgericht.²⁷
In totaal zijn er 181 leerlingen in 2022; 190 leerlingen in 2023.

---

²⁷ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/vraag-en-antwoord/welke-richtingen-kan-ik-volgen-in-het-voortgezet-speciaal-onderwijs>

Kiem (00RK) -Alg. Bijzonder

Bevoegd gezag: CvB van de Stichting Specialisten Passend Onderwijs (SPON)

- o De Sitterstraat 9

Gebouw uit 2013

vso

11 vso-leerlingen in 2022; 8 vso-leerlingen in 2023

De Stroom (00RK) – Alg. Bijzonder

Bevoegd gezag: CvB van de Stichting Specialisten Passend Onderwijs (SPON)

- o Reeweg Zuid 22

Gebouw uit 1979 – uitbreiding 2008

vso

82 leerlingen in 2022; 83 leerlingen in 2023

In de gemeente Dordrecht is ook een school voor 'groen' vmbo gevestigd (Yuverta) waarvoor de gemeente, net als voor particulier onderwijs, geen huisvestingsplicht heeft.

HOOFDSTUK 4 – DE REGIO

*‘Jarenlange kennis en ervaring komen hier samen. Hierin zie je hoe mentaliteit en handelsgeest zijn ingedaald en tonen ‘hoe we het hier doen’; daadkrachtig, nuchter en met een groeiend zelfbewustzijn. Ook het samenwerken komt hier samen. Want Drechtstedelingen hebben geleerd om zich voor een hoger doel aan elkaar te verbinden. De eeuwenlange strijd tegen overstromingen heeft inwoners gesterkt en hun onderlinge band verstevigd. De toenmalige noodzaak om samen te werken is een gewoonte geworden. Zo heeft ‘hard werken’ en ‘samen op zoek gaan naar nog betere oplossingen’ zich in de volksaard van de Drechtstedelingen genesteld.’
(Tekst Homepage Smart Delta Drechtsteden)*

Inleiding

In de dichtbevolkte regio Drechtsteden zijn relatief veel vo/vso-scholen gevestigd die alle relatief dicht bij elkaar liggen. Omdat vo/vso-leerlingen nogal eens gemeentegrenzen overschrijden bij de keuze van een school, is het van belang de herkomst van de vo/vso-leerlingen in kaart te brengen.

Dit hoofdstuk gaat in op de vo/vso-leerlingenstromen in de regio Drechtsteden. De school van Yuverta is daarbij buiten beschouwing gelaten.

Leerlingenstromen vo

Er gaan 6.678 reguliere vo-leerlingen in Dordrecht naar school terwijl slechts 4.964 leerlingen daarvan (74%) woonachtig zijn in de gemeente (teldatum 1-10-2022). Er komen dus 1.714 leerlingen uit andere gemeenten naar Dordrecht.

De leerlingen op de vo-scholen in Dordrecht (exclusief Yuverta) komen uit:

Dordrecht	4.964	74%
Hoeksche Waard	484	7%
Zwijndrecht	240	4%
Sliedrecht	215	3%
Papendrecht	195	3%
Hendrik-Ido-Ambacht	161	2%
Molenlanden	134	2%
Overig	285	4%
Totaal	6.678	

Tabel 3: herkomst leerlingen Dordtse vo-scholen (incl. VAVO)
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

De meeste vo-leerlingen die in Dordrecht wonen, gaan in de eigen gemeente naar school. Van de 5.692 Dordtse leerlingen gaan 4.964 (87%) in de eigen gemeente naar school. Er gaan dus 728 leerlingen (13%) uit Dordrecht buiten de gemeente naar school.

De kinderen in de vo-leeftijd uit Dordrecht (exclusief Yuverta) kiezen een school in de gemeente:

Dordrecht	4.964	87%
Rotterdam	241	4%
Papendrecht	230	4%
Zwijndrecht	162	3%
Overig	95	2%
Totaal	5.692	

Tabel 4: schoolkeuze Dordtse vo-leerlingen (incl. VAVO)
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

Deze zijn als volgt over de reguliere vo-scholen verdeeld.

	Wartburg (Marnix)	Hans Petri	Insula College	J. De Witt	SDL	Totaal
Dordrecht	225	196	2.115	408	2.020	4.964
Hoeksche Waard	93	9	118	51	213	484
Zwijndrecht	87	7	14	43	89	240
Sliedrecht	159		3	17	36	215
Papendrecht	53	1	20	64	57	195
Hendrik-Ido-Ambacht	64	4	6	63	24	161
Molenlanden	93	1	3	13	24	134
Overig	98	5	17	65	100	285
Totaal	872	223	2.296	724	2.563	6.678

Tabel 5: herkomst van leerlingen per school (incl. VAVO).
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

Uitstroom vo

Ondanks het brede vo-aanbod zijn er leerlingen die buiten de gemeente naar school gaan. Het grootste gedeelte (633 leerlingen/11 %) gaat naar Rotterdam, Papendrecht en Zwijndrecht. Dit wordt niet verklaard door een gebrek aan onderwijsaanbod in Dordrecht. De reden voor een schoolkeuze buiten Dordrecht lijkt te liggen in de combinatie van denominatie en schoolsoort²⁸, een specifiek onderwijsaanbod of specifieke profilering (Vrije School). Leerlingen uit Dordrecht gaan naar verschillende scholen in Rotterdam, Papendrecht en Zwijndrecht. Totaal 76 % van deze uitstroom (483 leerlingen) gaat naar zes scholen (zie tabel).

School	Gemeente	Leerl. uit Dordrecht	
De Lage Waard	Papendrecht	194	3%
Develstein	Zwijndrecht	69	1%
Walburg Zwijndrecht	Zwijndrecht	67	1%
Driestar-Wartburg	Rotterdam	66	1%
Vrije School	Rotterdam	51	1%
Willem De Zwijger	Papendrecht	36	1%
Overige scholen buiten Dordrecht		245	4%
Totaal		728	13%

Tabel 6: uitstroom van de leerlingen weergegeven per school
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

De conclusie moet zijn dat Dordrecht een belangrijke onderwijsstad met een regiofunctie is. Er gaan veel minder Dordtse vo-leerlingen de stad uit om naar school te gaan dan dat er leerlingen van elders de stad binnenkomen om een school te bezoeken. De leerlingen die de stad verlaten hebben daar vaak een specifieke reden voor, bijvoorbeeld gelegen in de bijzondere aard van die school.

²⁸ Bijvoorbeeld: Wartburg Marnix heeft geen bovenbouw havo en geen bovenbouw vwo.

Leerlingenstromen vso

Er gaan 437 reguliere vso-leerlingen in Dordrecht naar school terwijl slechts 190 leerlingen daarvan (43%) woonachtig zijn in de gemeente (teldatum 1-10-2022). Er komen dus 237 leerlingen (57%) uit andere gemeenten naar Dordrecht om het vso te bezoeken.

De leerlingen op de vso-scholen in Dordrecht komen uit:

Dordrecht	190	43%
Zwijndrecht	70	16%
Hendrik-Ido-Ambacht	34	8%
Hoeksche Waard	29	7%
Papendrecht	22	5%
Alblasserdam	19	4%
Overig	73	17%
Totaal	437	

Tabel 7: herkomst leerlingen Dordtse vso-scholen
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

De meeste vso-leerlingen die in Dordrecht wonen, gaan in de eigen gemeente naar school. Van de 246 Dordtse vso leerlingen gaan 190 (77%) in de eigen gemeente naar school. Er gaan dus 56 leerlingen (23%) uit Dordrecht, buiten de gemeente naar een voorziening voor vso.

De vso-leerlingen uit Dordrecht kiezen een school in de gemeente:

Dordrecht	190	77%
Rotterdam	34	14%
Sliedrecht	8	3%
Barendrecht	4	2%
Gorinchem	2	1%
Overig	8	3%
Totaal	246	

Tabel 8: schoolkeuze Dordtse vso-leerlingen
Bron: Onderwijsdata DUO (1-10-2022)

Gezien het feit dat vso-voorzieningen doorgaans gezien hun specifieke aard een relatief groot spreidingsgebied hebben, kan gesteld worden dat het percentage van 77% van de Dordtse vso-leerlingen die in hun eigen gemeente naar school gaan, relatief hoog is. Ook hier vervult Dordrecht een belangrijke functie.

HOOFDSTUK 5 - TRENDS, ONTWIKKELINGEN EN AMBITIES

‘Onderwijs geven is en blijft mensenwerk. Leraren en docenten bouwen een band op met hun leerlingen en studenten. In die setting bespreken ze de leerstof met elkaar. Ze merken op hoe de leerlingen en studenten op de leerstof reageren en hoe het meer algemeen met hen gaat. Ze beoordelen complexe situaties en spelen flexibel in op onvoorziene gebeurtenissen. Intelligente technologie kan dit pedagogische en (vak)didactische handelen niet overnemen, maar de leraar/docent daarin wel tegemoetkomen. De technologie brengt bijvoorbeeld systematisch, voor alle leerlingen en studenten en voor ieder afzonderlijk, aspecten van het leren in kaart, zoals hun voortgang. De technologie analyseert systematisch data om op basis daarvan, voor een aantal leerlingen/studenten tegelijk, onmiddellijk en op eventueel verschillende locaties, acties in gang zetten. De uitdaging is zowel de kracht van de leraren en docenten als die van de technologie te benutten.’

(Uit: ‘Inzet van Intelligente Technologie.’ Rapport Onderwijsraad sept.2022)

Dit hoofdstuk bespreekt relevante trends en ontwikkelingen in onderwijs- en onderwijshuisvesting en geeft de ambities van gemeente en besturen aan.

Ontwikkeling leerlingenaantallen in Dordrecht

Vso-Dordrecht

De leerlingenprognose voor het vso (2022, Pronexus) voorziet dat het leerlingenaantal in Dordrecht licht zal afnemen met 3% tot 424 leerlingen in 2038. De prognose wordt elke twee jaar geactualiseerd. De huidige prognose is gebaseerd op teldatum 1-10-2022. Hierin is de verwachte invoering van het ‘Leerrecht’ niet meegenomen. Deze wetswijziging zal vermoedelijk leiden tot een toename van het aantal kinderen met een gecompliceerde ondersteuningsbehoefte in het gespecialiseerd onderwijs. Hierdoor kan de geprognosticeerde afname worden gecompenseerd of zelf resulteren in een groei. In het kader van de voorbereiding van dit IHP maakten de vso-besturen melding van een groei in het so en sbo. Dit dient onderwerp van studie en overleg met het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs te zijn. Het is evenwel mogelijk dat die groei zich gaat door-vertalen in het vso.

		teldatum	prognose					
Prognose VSO-scholen		2023	2024	2025	2026	2027	2032	2037
School	Straat	okt. 2022						
De Kiem VSO	Reeweg Zuid	8	11	11	11	11	10	10
De Stroom	Reeweg Zuid	83	82	83	83	84	80	79
De Drechtster	H.v.Gijnweg/Atmosfeerstr.	190	182	184	184	186	176	174
Het Tij	Groenedijk	156	165	166	166	167	160	159
Totaal VSO		437	440	444	444	448	426	422

Tabel 9: leerlingenprognose-vso (Pronexus, 11-2022)

Vo-Dordrecht

De leerlingenprognose voor het vo (2022, Pronexus) voorziet dat het leerlingenaantal in Dordrecht licht zal afnemen met 1% tot 6.160 leerlingen in 2038. De prognose wordt elke twee jaar geactualiseerd. De huidige prognose is gebaseerd op teldatum 1-10-2021.

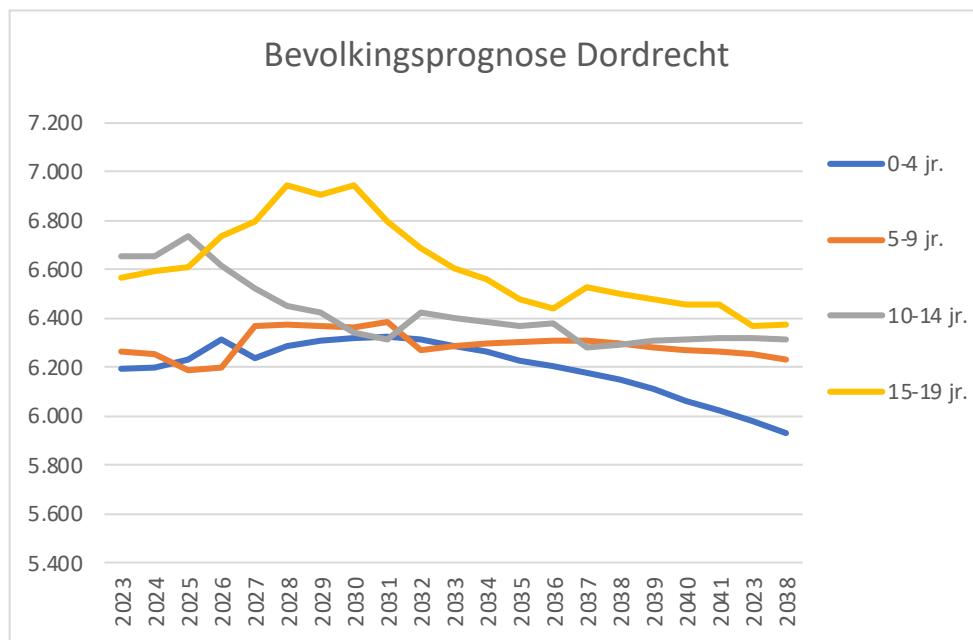
prognose VO-scholen School	Straat	teldatum	prognose (inclusief VAVO)					2032	2037
		2023	2024	2025	2026	2027			
		okt. 2022							
Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	872	881	887	887	891	859	856	
Insula College	Halmaheiraplein	1.168	1.190	1.200	1.203	1.222	1.179	1.166	
Insula College	Leerparkprom. 400	355	342	347	348	355	336	332	
Insula College	Koningstraat	773	842	852	854	869	834	824	
Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	724	766	770	769	776	743	738	
Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	830	831	840	843	856	825	816	
Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	398	344	350	351	359	339	334	
Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	939	907	919	922	940	896	884	
Hans Petri Praktijkschool	Anna van Saksenstraat	223	217	221	222	227	214	211	
Yuverta	Chico Mendesring	627	718	724	725	737	708	701	
Subtotaal		6.909	7.038	7.110	7.124	7.232	6.933	6.862	
Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	219	PM	PM	PM	PM	PM	PM	
Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat	177	PM	PM	PM	PM	PM	PM	
Totaal		7.305	7.038	7.110	7.124	7.232	6.933	6.862	

Tabel 10: leerlingenprognose-vo – inclusief VAVO
(Bron: Pronexus, 8-2022)

Opmerkingen:

- Voor de SDL-Eulerlaan/Wielingenstraat is het leerlingenaantal volgens DUO aangehouden (398 leerlingen per okt 2022), volgens opgave van het bestuur heeft de school geen 398 leerlingen, maar 383 leerlingen.
- De vierkante meters voor het Leerpark zijn, overeenkomstig het dagelijkse gebruik, gelijkelijk verdeeld over de twee scholen.

Dit is in lijn met de prognoses van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Deze geven aan dat het aantal 0-19-jarigen in Dordrecht de komende 16 jaar met 2% af zal nemen.²⁹

²⁹ Bron: DUO Open Onderwijsdata dec 2022

Leeftijdscohort	2023	2024	2025	2030	2035	2038	2023-38
0-4 jr.	6.193	6.199	6.234	6.321	6.229	6.147	-1%
5-9 jr.	6.267	6.254	6.189	6.365	6.305	6.295	0%
10-14 jr.	6.654	6.655	6.735	6.342	6.367	6.293	-5%
15-19 jr.	6.564	6.592	6.611	6.944	6.479	6.503	-1%
Totaal	25.678	25.700	25.769	25.972	25.380	25.238	-2%

Tabel 11: bevolkingsprognose voor het aantal 0-19-jarigen in Dordrecht (bron: CBS)

Vanwege de effecten van Corona is het raadzaam binnenkort nieuwe prognoses te laten maken. Zo verwachten de schoolbesturen een reactie op het 'kansrijk adviseren' in de coronajaren. Daardoor zullen meer leerlingen afstromen dan de laatste 10 jaar gebruikelijk was. Deze conjuncturele aspecten hebben geen gevolgen voor de huisvestingsvraag van het vo. Wel kunnen er verschuivingen in de schooltypes optreden. Zo maakt de Hans Petri Praktijkschool melding van groei in het teljaar 2023.

Andere gemeenten van Drechtsteden

In de andere gemeenten in de Drechtsteden of de regio is de situatie anders. In Hendrik Ido-Ambacht, de Hoeksche Waard en Sliedrecht krimpt het aantal jongeren (0-20 jaar) eveneens. In Papendrecht en Zwijndrecht daarentegen groeit het aantal jongeren (0-20 jaar).

Gemeente	Leeftijdscohort	2023	2024	2025	2030	2035	2038	2023-38
Hendrik-Ido-Ambacht	0-20 jr.	8.400	8.300	8.200	8.100	8.100	8.300	-1%
Hoeksche Waard	0-20 jr.	18.600	18.400	18.200	17.800	18.000	18.200	-2%
Papendrecht	0-20 jr.	6.900	6.900	6.900	6.800	6.900	7.100	3%
Sliedrecht	0-20 jr.	6.100	6.000	6.000	6.000	6.000	5.900	-3%
Zwijndrecht	0-20 jr.	9.700	9.600	9.600	9.700	9.800	9.900	2%
Totaal		49.700	49.200	48.900	48.400	48.800	49.400	-1%

Tabel 12: bevolkingsprognose voor het aantal 0-19-jarigen in de buurgemeenten van waaruit veel vo-leerlingen naar Dordrecht komen (Bron: CBS)

Bij de opstelling van dit IHP is voor de komende zestien jaar uitgegaan van een krimpend aantal leerlingen in de leeftijdscategorie 12-18 jaar. De krimp van het voortgezet onderwijs in Dordrecht volgt het landelijke patroon.³⁰ Als we de prognoses per school bekijken, valt op dat Dordrecht wat betreft de ontwikkelingen per schoolsoort, ook een landelijk beeld volgt. De krimp is namelijk ook in Dordrecht het grootst in de kader- en basisberoepsgerichte leerwegen van het vmbo.

Andere trends en ontwikkelingen

De volgende trends en ontwikkelingen zijn ook relevant voor de onderwijshuisvesting in de komende jaren.

Nieuwkomers en vluchtelingen

Vanwege het oplopend aantal migraties ten gevolge van internationale problemen als hongersnood en de oorlog in Oekraïne, is het leerlingenaantal van de Internationale Schakelklas in 2022 sterk gestegen. In het gebouw aan de Eulerlaan zijn nu 212 leerlingen gehuisvest. Voor het onderwijs aan leerlingen uit Oekraïne is een aparte dependance in gebruik genomen waar nu 171 leerlingen zitten. Wanneer vanwege de actuele ontwikkelingen gekozen wordt voor een ad hoc beleid ten aanzien van de Oekraïense leerlingen, blijft over dat de gestage groei van het aantal leerlingen dat les krijgt in de Eulerlaan, in de nabije toekomst moet leiden tot het maken van structurele keuzes ten aanzien van de huisvesting.

³⁰ Zie: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerlingendaling/prognosecijfers-leerlingendaling>

Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid

Dordrecht heeft achterstandswijken en gemiddeld net zoveel leerlingen met een sociaaleconomische achterstand als in de vier grote steden. Het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid³¹ is een samenwerking tussen BZK, OCW, SZW, Justitie & Veiligheid, VWS, gemeenten en lokale partners, als scholen, woningbouwcorporaties, politie, zorginstellingen en ondernemers die helpen om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan de slag te krijgen. Dordrecht participeert met de wijk Dordt West in dit programma met 18 andere gemeenten. Het Dordtse voortgezet onderwijs wordt hierbij betrokken. Dit is onder meer belangrijk omdat de coronatijd met online leren en minder dagelijkse begeleiding bij het leerproces, in het bijzonder slecht uitpakte voor achterstandsleerlingen.

Dordrecht participeert niet alleen in dit Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid maar doet ook mee aan het Voorloperstraject 'Rijke Schooldag' van de subsidieregeling 'School en omgeving'³² en volgt het traject 'Preventie met gezag'.³³ Uit deze projecten vloeien structurele afspraken met landelijke partners én met scholen in de stad voort, waardoor er ook een effect is op de huisvestingssituatie.

Lerarentekort

Ook in het voortgezet (speciaal) onderwijs doet het lerarentekort zich voelen. Het is van belang dat gemeente en schoolbesturen er samen voor zorgen dat het extra aantrekkelijk is om leraar te zijn op een van de scholen in Dordrecht. Daarover zijn de schoolbesturen al met de gemeente in gesprek. Er wordt gedacht aan speciale huisvestingsprogramma's maar zeker ook aan het extra aantrekkelijk maken van de scholen als plaatsen om te komen werken. Het devies is dus: zorg voor prettige, frisse scholen met werkruimte voor leraren: scholen die goed bereikbaar zijn voor auto, fiets en openbaar vervoer en parkeermogelijkheden hebben.

Samenwerking in de gemeente en regio

Het voortgezet (speciaal) onderwijs staat volop in het maatschappelijk leven en zoekt op alle niveaus samenwerking met buurten, Jeugdzorg, bibliotheken, cultuur-, zorg- en sportinstellingen en het bedrijfsleven. Daarbij gaat het om het optimaal benutten van in de gemeente en regio aanwezige specialismen, maar ook om de macrodoelmatigheid van voorzieningen. Zo zijn bibliotheken in de praktijk een vorm van naschoolse opvang voor scholieren en studenten en maakt het vmbo regelmatig gebruik van mogelijkheden van buitenschools leren. Dit kan leiden tot versterking van de multifunctionaliteit van schoolgebouwen.

Structurele financieringsvraagstukken

Het is bekend dat de Nederlandse gemeenten met een structureel probleem zitten als het gaat om de financiering van de Jeugdzorg. Daarnaast is ook de huisvesting van scholen in het funderend onderwijs, structureel problematisch te noemen. Niet alleen vanwege de actueel oplopende bouwkosten maar ook doordat de landelijke overheid de benodigde bouwkosten niet volledig vergoedt³⁴, zit dus ook de gemeente Dordrecht met een vraagstuk als het gaat om de huisvesting van haar scholen.

Vastgoed-ontwikkelprogramma's en monumentenbeleid van Dordrecht

Met de scholenplanning en scholenbouw sluit het voortgezet onderwijs zoveel mogelijk aan bij bestaande en toekomstige vastgoed-ontwikkelprogramma's en bij het monumentenbeleid van de gemeente en de regio. Zo is de afspraak gemaakt dat bij inventarisatie van gemeentelijk vastgoed met een monumentstatus in het kader van de energietransitie, ook de onderwijsgebouwen met een monumentstatus worden meegenomen.

---

³¹ Zie: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-b338d560857e5f1227939ee0e47ac14db6d6ee63/1/pdf/nationaal-programma-leefbaarheid-en-veiligheid.pdf>; en: https://cms.dordrecht.nl/Inwoners/Overzicht_Inwoners/Nieuws_bekendmakingen_en_pers/Nieuwsarchief/2022/Juli/Dordrecht_doet_mee_aan_het_Nationaal_Programma_Leefbaarheid_en_Veiligheid

³² Dordrecht doet mee aan het Voorloperstraject 'Rijke Schooldag'. Zie: <https://www.gelijke-kansen.nl/voorlopers>. Zie ook : <https://www.dus-i.nl/subsidies/school-en-omgeving/informatie-over-de-regeling>

³³ Zie: https://hetccv.nl/fileadmin/Bestanden/Onderwerpen/Ondermijning_en_jongeren_toolbox/_GCO-Noordanus_Ondermijning_Preventie_met_Gezag.pdf

³⁴ Zie: <https://open.overheid.nl/repository/ronl-ef2b60a9-d422-45f2-bf1c-bb8a63583b9a/1/pdf/Verantwoordelijkheidsverdelingen%20onderwijs huisvesting.pdf> ; <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/23/kamerbrief-update-aanpak-verouderde-schoolgebouwen>; <https://www.vo-raad.nl/nieuws/minister-duikt-voor-urgente-structurele-investeringen-in-onderwijs huisvesting>

Functionaliteit

Ontwikkelingen op het gebied van onderwijs stellen eisen aan schoolgebouwen.

De belangrijkste onderwijsontwikkelingen die effecten hebben op de eisen aan schoolgebouwen zijn:³⁵

- **Passend Onderwijs**
De wet Passend Onderwijs geldt sinds schooljaar 2014-2015. Het doel is om leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte een passende plek geven binnen het onderwijs. Dit heeft gevolgen voor de onderwijshuisvesting. In sommige schoolgebouwen moeten voorzieningen getroffen worden om kinderen met lichamelijke problemen en/of gedragsproblemen onderwijs te kunnen bieden.
- **Differentiatie**
De didactiek wordt -ook overeenkomstig de toetsingskaders van de onderwijsinspectie -steeds meer afgestemd op de individuele onderwijsbehoefte van leerlingen. Daartoe is meer differentiatie in de lesorganisatie nodig. Dit wordt nog versterkt door het structureel worden van een deel van het geld dat in het kader van het Nationaal Programma Onderwijs ('de Coronagelden') beschikbaar is gesteld. Ook hierdoor ontstaat namelijk een vraag naar kleinere instructieruimten, groepsworkkamers, en gedifferentieerd werken in het algemeen. Schoolgebouwen moeten ruimten bieden om deze verschillende lesvormen mogelijk te maken.
- **Digitalisering**
Binnen het onderwijs gaat meer aandacht uit naar ICT. Leerlingen moeten basale ICT-vaardigheden aanleren. Tegelijkertijd maakt ICT grote hoeveelheden informatie toegankelijk en worden daardoor eigen leerroutes vanzelfsprekender. Digitale hulpmiddelen (smartboard, internet, iPads e.d.) worden steeds meer ingezet. Schoolgebouwen moeten ruimtes en infrastructuur voor deze functies bieden.
- **Professionalisering**
De toenemende aandacht voor scholing en professionalisering van onderwijspersoneel leidt tot de vraag naar (samen)werkruimten voor onderwijspersoneel.
- **Flexibiliteit**
De maatschappij verandert. Welke kennis, vaardigheden en inrichting van gebouwen in de toekomst nodig zijn is nog onzeker. Schoolgebouwen moeten daarom flexibeler worden ingericht en eenvoudiger kunnen worden aangepast. Zo is er bijvoorbeeld een trend om er bij nieuwbouw voor te zorgen dat aparte ruimtes aparte ingangen hebben en binnenwanden verplaatst kunnen worden.

Relatie met dit IHP:

De gemeente en de schoolbesturen willen deze vijf ontwikkelingen betrekken bij de onderwijshuisvesting.

Duurzaamheid (co2-reductie, klimaatbestendigheid, binnenklimaat)

In het Klimaatakkoord is afgesproken de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% terug te brengen ten opzichte van 1992 en in 2050 bijna-energie-neutraal te zijn. Het kabinet heeft de ambitie voor reductie van CO₂-uitstoot in 2030 zelfs verhoogd naar 55% en wenste 'het beleid te richten op een (nog) hogere opgave, wat neerkomt op ongeveer 60% in 2030'.³⁶ Daarnaast is afgesproken om door klimaatadaptatie de kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen. Nederland wil in 2050 klimaatbestendig zijn ingericht door zogenaamde 'ruimtelijke adaptatie'. Deze ruimtelijke adaptatie moet ervoor zorgen dat er zo weinig mogelijk schade is door hittestress, wateroverlast en droogte.

De bestaande wettelijke eisen ten aanzien van duurzaamheid en verduurzaming van schoolgebouwen worden nog verder aangescherpt. Zo bestaat het gasloos bouwen sinds 2018 en kennen we het bijna-energie-neutrale-gebouw (BENG) sinds 2020. In 2025 komt daar het verplicht aanbrenge van zonnepanelen bij. Aan bestaande schoolgebouwen worden steeds meer eisen gesteld. Scholen met een relatief hoog energieverbruik³⁷ zijn sinds 2019 verplicht energiebesparende maatregelen te nemen. Daarnaast is er toenemende aandacht voor milieubelasting van bouwen, gebruikskwaliteit en toekomstwaarde van gebouwen. Gebouwen moeten klimaat-adaptief worden.

Tenslotte is er met name sinds de coronapandemie extra aandacht voor de luchtkwaliteit. Het binnenklimaat heeft grote invloed op de prestaties van docenten en leerlingen en dus op het leren en voldoende ventilatie is belangrijk om besmettingen via de luchtwegen te voorkomen.

³⁵ Zie: Algemene Rekenkamer (2016), Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt.

³⁶ Coalitieakkoord, 15 december 2021

³⁷ Scholen die op jaarbasis 25.000 m³ of meer aardgas(equivalenten) of 50.000 kWh of meer elektra verbruiken.

De implementatie van duurzaamheid brengt kosten met zich mee die niet zijn voorzien in de huidige VNG-normbedragen. Om alle scholen te laten voldoen aan de duurzaamheidsdoelstellingen van het Klimaatakkoord is landelijk ongeveer € 21 miljard nodig. Het gaat daarbij om € 700 miljoen per jaar. Dit blijkt uit de 'Sectorale Routekaart Verduurzaming Schoolgebouwen.' Daarbij is uitgegaan van een reductie van de CO2-uitstoot met 49% in 2030.

Relatie met dit IHP:

De gemeente en schoolbesturen willen de geldende voorschriften optimaal hanteren en een duurzaam beleid voor schoolgebouwen voeren.

Beleidsambities

Op grond van de gemeentelijk beleid en de visie van gemeente en schoolbesturen op onderwijsbeleid en onderwijshuisvesting, worden bij huisvestingsvraagstukken in de komende 16 jaar de volgende beleidsambities gehanteerd.

- a) Huisvesting is bouwkundig en functioneel goed.
Dat wil zeggen dat bij het vaststellen van bouwprojecten, door gemeente en schoolbestuur naar een balans wordt gezocht tussen bouwkundige kwaliteit (bouwbesluit; Frisse scholen; e.d.) en een indeling en inrichting die passen bij eigentijd onderwijs en bij de onderwijskundige keuzes van de school.
- b) Huisvesting ondersteunt een breed onderwijsaanbod.
Dat wil zeggen dat elke school anders is en dat daar een specifiek gebouw bij hoort. Het complete onderwijsaanbod van de gemeente komt dan ook tot uiting in een gevarieerd aanbod van schoolgebouwen. Scholen voor vo gaan goed samen met voorzieningen voor sport (sportparken / sporthallen). Dat geldt ook voor het vso met dien verstande dat juist hier een eigen sportvoorziening -gezien de doelgroep- de voorkeur heeft.
- c) Huisvesting ondersteunt inclusief onderwijs.
Dat wil zeggen dat de scholen op een goed bereikbare en levendige plaats in de stad staan. Dat geldt ook voor scholen voor vso die vanwege veranderd beleid niet langer de wens hebben om aan de randen van de stad te staan. Alle scholen zijn goed toegankelijk en veilig.
- d) Huisvesting is flexibel en in beginsel multifunctioneel.
Dat wil zeggen dat het aantal onderwijsruimten in schoolgebouwen relatief eenvoudig is aan te passen en dat de gebouwen ook (deels) door andere bij het onderwijs passende voorzieningen kunnen worden gebruikt.
- e) Huisvesting is onderwijskundig en gebouwelijk toekomstbestendig, groen en duurzaam.
Dat wil zeggen dat bij bouwprojecten rekening wordt gehouden met de doelstellingen van Rijk en gemeente ten aanzien van duurzaamheid, groenvoorziening, waterbeheersing en circulariteit.

HOOFDSTUK 6 - ANALYSE VAN DE HUISVESTINGSOPGAVE

*‘Een koploperspositie is belangrijk, omdat het bijdraagt aan de (inter)nationale positionering van Dordrecht binnen de (maritieme) maakindustrie. Daarbij levert het verschillende kansen op, zoals opleidingstrajecten op het gebied van maritieme innovatie en het ontwikkelen van fieldlabs (proeftuinen). Een succesvol voorbeeld daarvan is de Duurzaamheidsfabriek, aangewezen als landelijk fieldlab voor de Smart Industry. De campusontwikkeling Leerpark groeit komende jaren verder uit tot een plek waar leren, innoveren en ondernemen samenkomen. Dat gebeurt onder andere met de toevoeging van de Dordrecht Academy en toevoeging van productiefaciliteit voor start-ups.’
(Uit: ‘Omgevingsvisie Dordrecht.’ p.47)*

De gemeente Dordrecht en de schoolbesturen willen de onderwijsgebouwen kwalitatief op orde brengen. Deze paragraaf beschrijft globaal de bijzonderheden en kwalitatieve knelpunten van de schoolgebouwen voor vo en vso.

De bouwkundige en functionele kwaliteit van de onderwijshuisvesting

Het gebouwenbestand is bouwkundig en functioneel deels op orde. Er ligt echter nog een grote opgave. Er is een kwaliteitsslag nodig om te komen tot een passend, kwalitatief goed en toekomstbestendig gebouwenbestand. Het huidige gebouwenbestand, met drie monumenten en negen van de veertien gebouwen van vóór 1990, draagt het risico van onderwijskundige stagnatie en een niet wenselijke ‘opstroping’ van investeringen als dit te veel vooruit wordt geschoven. Bouwkundig is een aantal gebouwen toe aan vervangende nieuwbouw of ingrijpende renovatie. Daarnaast stellen onderwijskundige ontwikkelingen en de profilering van scholen eisen aan de functionaliteit van het gebouwenbestand. Schoolgebouwen moeten verduurzamen in verband met de energietransitie en het Klimaatakkoord en het binnenklimaat van schoolgebouwen moet worden verbeterd.

Matrix huisvestingsopgave

	ROOD	ORANJE	GROEN
Pand ouder dan 40 jr	<ul style="list-style-type: none"> Insula Halmaheiraplein Insula Koningstraat SDL Kapteynweg 	<ul style="list-style-type: none"> Johan de Witt-gymnasium SDL Eulerlaan Het Tij De Stroom 	
Pand 25-40 jaar oud	<ul style="list-style-type: none"> SDL Overkampweg* 		
Pand jonger dan 25 jr			<ul style="list-style-type: none"> Insula Leerparkpromenade Hans Petri Praktijkschool SDL Leerparkpromenade Wartburg-Locatie Marnix Kiem
Nieuwbouw voorzien 2023			<ul style="list-style-type: none"> Drechtster College

Tabel 13: matrix huisvestingsopgave

Rood = urgent: nieuwbouw nodig. Prioriteit in IHP.

Oranje = nieuwbouw of renovatie nodig. Besluiten binnen [de looptijd van dit IHP](#).

Groen = bestaand gebouw verduurzamen

*) = semipermanent gebouwd in 1988

Ruimtebehoefte

Wat betreft de bouwopgaven wordt uitgegaan van de volgende ruimtebehoefte³⁸ van het vo.

onderwijs		leerlingen	gebouw	ruimte	ruimte	ruimte
Huisvestingscapaciteit en ruimtebehoefte		2032	capaciteit	behoefte	Tekort (-)/	Tekort (-)/
VO Scholen	Straat	(okt. 2031)	m2 BVO	m2 BVO	Overschot (+)	Overschot (+)
Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	859	5.802	7.665	-1.863	-1.863
Insula College	Halmaheiraplein	1.179	6.473	8.012	-1.539	
Insula College	Leerparkprom. 400	336	5.952	4.100	1.852	315
Insula College	Koningstraat	834	5.786	5.784	2	
Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	743	5.962	5.419	543	543
Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	825	6.037	5.908	129	
Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	339	5.952	4.116	1.836	
Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	896	7.091	6.028	1.063	3.658
Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	219	3.300	2.962	338	
Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat	177	1.386	1.094	292	
Hans Petri Praktijkschool	Anna van Saksenstraat	214	3.381	2.957	424	424
Subtotaal		6.621	57.121	54.045	3.076	3.076
Yuverta	Chico Mendesring	708				
Totaal		7.329				

Tabel 14: genormeerd ruimtetekort (-) / overschot (+) per vo-school

Opmerkingen:

- 1) Voor de SDL-Eulerlaan/Wielingenstraat is het leerlingenaantal volgens DUO aangehouden (398 leerlingen per okt 2022), volgens opgave van het bestuur heeft de school geen 398 leerlingen, maar 383 leerlingen.
- 2) In de berekening van ruimtebehoefte zijn de VAVO-leerlingen ook meegenomen. Bij de uitwerking van projecten moet per school bekeken worden of extra ruimte nodig is.
- 3) In de praktijk gebruiken Insula en SDL de twee gebouwen van het Leerpark gezamenlijk. Daarom is het totale aantal beschikbare m2 gelijk over beide scholen verdeeld. Beide scholen hebben volgens deze benadering een overcapaciteit. Die overcapaciteit wordt ingezet door het Da Vinci College.
- 4) Wartburg, locatie Marnix is lid van het Samenwerkingsverband REFSVO dat heeft gekozen voor 'opting out' van het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). Deze leerlingen worden dus niet meer met een extra ruimtebehoefte geregistreerd. Daarmee wordt in de uiteindelijke berekening van de ruimtebehoefte rekening gehouden. Voor de lwoo-leerlingen in Dordrecht op de scholen van SDL en H30 geldt geen opting out.

Huisvestingsvoorwaarden inclusief onderwijs

Zoals aangegeven in de onderwijsvisie hebben het vso en vo de ambitie om onder meer vanwege passend onderwijs, intensiever samen te werken. Het streven is om het vso niet te laten groeien en het voortgezet onderwijs meer begeleidend vermogen te laten ontwikkelen. Meer aandacht besteden aan meer- en hoogbegaafdheid hoort daar ook bij. Door een groter begeleidend vermogen van reguliere vo scholen zullen meer kinderen met een begeleidingsvraag het voortgezet onderwijs bezoeken in plaats van het vso. De vo-schoolgebouwen zijn nog niet aangepast aan dit meer inclusieve onderwijs. De ambitie is in elk geval om de begeleiding van leerlingen die plaatsvindt in het kader van passend onderwijs in het vo-schoolgebouw zelf te laten plaatsvinden. Daarbij gaat het vooral om het voorzien in voldoende spreekkamers. De investeringen hiervoor zijn beperkt. De ontwikkelingen binnen het vso (o.a. Leerrecht) leiden ook tot een vraag naar speciale ruimten als verzorgingsruimten en spreekkamers, ook vanwege de aanwezigheid van jeugdhulp in de school.³⁹

³⁸ Uitgaande van de leerlingenprognose voor 2032

³⁹ Daarbij spelen vraagstukken als huur van ruimtes door zorgaanbieders.

De situatie per schoolbestuur

Schoolbestuur H30 en Praktijkschool Hans Petri

Insula College Halmaheiraplein

Het gebouw aan het Halmaheiraplein stamt uit 1957 en is geen adequaat schoolgebouw meer te noemen. De plek in de stad is goed, maar het gebouw is volstrekt verouderd. Het gebouw remt vanwege zijn rigide indeling, de onderwijsontwikkelingen. Ingrijpende renovatie kan lastig zijn vanwege de bouwtechnische situatie en vanwege de status van gemeentelijk monument.

Insula College Koningstraat

Het gebouw aan de Koningstraat is van 1975 en is verouderd en niet meer geschikt voor eigentijds onderwijs. Het gebouw voldoet niet aan de minimale eisen van thermische isolatie. Het gebouw moet worden aangepast aan de ontwikkeling van de nieuwe leerweg vmbo, waarin de leerlingen naast de theorievakken een praktijkgericht programma krijgen.

Insula College Leerparkpromenade

De situatie op het Leerpark is bijzonder te noemen. De gebouwen (uit 2007) en voorzieningen zijn goed, maar het leerlingenaantal van de vmbo-school van het Insula College is evenals dat van SDL te klein aan het worden met het oog op de haalbaarheid van keuzeprogramma's en ten opzichte van het aantal vierkante meters.

Hans Petri praktijkschool

Het gebouw van de Hans Petri praktijkschool is uit 2004. Er is sprake van leerlingengroei (voorlopig aantal van 244 op teldatum 1-10-2023; zie ook Hoofdstuk 5: Ontwikkeling leerlingenaantallen). Het gebouw voldoet op zich. Er zijn wel wensen ten aanzien van het gebruik voor eigentijds praktijkonderwijs, onder meer voor wat betreft de verhouding praktijkruimten en avo-lokalen. Het schoolbestuur wil met de gemeente overleggen over de verbouwing die het bestuur voornemens is, omdat daarbij niet alleen sprake is van een andere indeling in onderwijsruimten maar ook van duurzaamheidsmaatregelen.

Schoolbestuur Johan de Witt-gymnasium

Oranjepark

Het uit 1909 stammende schoolgebouw is een gemeentelijk monument. In 2010 is er een nieuw gedeelte aangebouwd waarna in 2012 en 2013 een gedeeltelijke renovatie heeft plaatsgevonden. Er vindt separaat overleg plaats tussen gemeente en schoolbestuur over de kwaliteit van een aantal toen uitgevoerde werkzaamheden en de problematiek die dat oplevert voor het onderhoud en de exploitatie van het iconische gebouw. In dat kader is door een externe partij een rapport opgemaakt op basis waarvan gemeente en schoolbestuur in het najaar van 2023 de afspraak maakten om twee zaken te onderscheiden.

1^e de verduurzaming van het gebouw. Dit is een onderdeel van het IHP en wordt op basis daarvan en van de Routekaart aangepakt.

2^e de constatering ten aanzien van de renovatie van 2013. Gemeente en schoolbestuur gaan hier separaat over in gesprek, evenals over de klachten van het schoolbestuur over de specifieke uitvoering van toen uitgevoerde werkzaamheden.

Daarnaast zijn er zorgen over de op handen zijnde gebiedsontwikkeling, in verband met de veiligheid en de bereikbaarheid van de school.

Schoolbestuur Stedelijk Dalton Lyceum Dordrecht

SDL Overkampweg

Het gebouw aan de Overkampweg stamt uit 1988 en is ondanks een aanbouw uit 2002 geen adequaat schoolgebouw meer te noemen. De plek in de stad is goed, maar het gebouw is met name omdat het als semipermanent is gebouwd, volstrekt verouderd. De school staat op een terrein dat voor andere doeleinden bestemd was. Daarom werd destijds (1988) voor tijdelijkheid en semipermanente bouw gekozen. Onderzoek moet uitwijzen of nieuwe huisvesting noodzakelijk is of dat het mogelijk is om een gedeelte te slopen en delen van het gebouw te behouden en die ingrijpend te renoveren.

SDL Kapteynweg

Het schoolgebouw aan de Kapteynweg stamt uit 1981 en is ondanks veel investeringen van het bestuur niet meer geschikt voor eigentijds onderwijs en geen adequaat schoolgebouw meer te noemen. Het gebouw is volstrekt verouderd. Ook hier moet onderzoek uitwijzen of nieuwbouw dan wel ingrijpende renovatie aan de orde is.

SDL Leerparkpromenade

De gebouwen (uit 2007) en voorzieningen zijn goed, maar het leerlingenaantal van de vmbo-school van het Stedelijk Dalton Lyceum is evenals dat van het Insula College te klein aan het worden met het oog op de haalbaarheid van keuzeprogramma's en ten opzichte van het aantal vierkante meters. Onder meer om die reden wordt het toekomstperspectief van de school door het bestuur nader in beeld gebracht.

SDL Internationale Schakelklas

Het ISK van SDL is gehuisvest op de in Dordrecht traditionele wissellocatie aan de Eulerlaan. Daar is ook het bestuurskantoor van het SDL en IKC 'Het Kristal' gevestigd. Het gebouw is uit 1974. Er moet bij een herziening van dit IHP besloten worden over permanente bouw. De school heeft een dislocatie aan de Wielingenstraat waar het onderwijs aan Oekraïense leerlingen van 12-18 wordt verzorgd. Er moet hoe dan ook gezorgd worden voor adequate huisvesting van de leerlingen die nieuw in ons land zijn. Daarbij is het van belang om flexibiliteit en multifunctionaliteit in te bouwen vanwege de onvoorspelbaarheid van de internationale politieke situatie.

Vanwege bouwprojecten die in het kader van dit IHP worden ondernomen, blijft de noodzaak bestaan om wissellocaties beschikbaar te hebben.

Schoolbestuur Driestar – Wartburg

Wartburgcollege - locatie Marnix – Professor Waterinklaan

De school is gehuisvest in het gebouw dat stamt uit 2005. Vanwege de groei van de school wordt gebruik gemaakt van een dependance in het Leerpark. Omdat de huisvestingskosten van het praktijkonderwijs van het Wartburgcollege in 2005 werden doorgedecentraliseerd, blijft die afdeling buiten de scope van dit IHP. Voor de groei van het leerlingenaantal van de school is een uitbreiding van het beschikbaar aantal onderwijsruimten aan de orde. Het bestuur heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor één duidelijk herkenbare (dis)locatie in plaats van gefragmenteerde inwoning elders. Daarbij zou het bestuur graag met de gemeente onderzoeken of het mogelijk is om de leerlingengroei van het avo op te lossen door het praktijkonderwijs -binnen het systeem van doordecentralisatie- elders te huisvesten.

Schoolbestuur SPON

Kiem

De school is gevestigd in een pand aan de De Sitterstraat uit 2013. Omdat deze Mytyschool is bedoeld voor kinderen van 4 tot 18+ met een lichamelijke, verstandelijke of meervoudige beperking, of voor kinderen die langdurig ziek zijn, heeft het gebouw veel specialistische zorgvoorzieningen. In 2022 zijn 12 van de 266 leerlingen in de vso-leeftijd.

De Stroom

Deze cluster drie-voorziening voor leerlingen van 12 tot 18+ met een verstandelijke beperking is gevestigd in een pand aan de Reeweg Zuid uit 1979. Vanwege de aard van het onderwijs zijn er binnen de school veel praktijklokalen voor branchegerichte trainingen. Het gebouw is onderhoudstechnisch in orde, maar de lokalen zijn klein en moeilijk te ventileren. Met 83 leerlingen in 2022 en 95 in 2023 is de maximale capaciteit van het gebouw bereikt. Direct na de looptijd van dit IHP is het gebouw 60 jaar oud en feitelijk afgeschreven. Daarom zal bij een herijking van het IHP de nieuwe huisvesting van de school aan de orde zijn.

Schoolbestuur Yulius

Het Tij

De cluster vier-voorziening voor leerlingen van 12 tot 18+ is gevestigd in een monumentaal pand aan de Groenedijk, uit 1918, waarin ook het Ambulant Leercentrum⁴⁰ van het samenwerkingsverband is gehuisvest. De specifieke aard van het gebouw en de status van monument maken het lastig om het pand te verduurzamen. Onder meer omdat er sprake is van incurante vierkante meters is het oude pand krap en niet volledig geschikt voor de doelgroep. Er is ook geen aula. Daar komt bij dat de wanden en vloeren veel geluid doorlaten. Er is dicht bij de school geen gymnastiekvoorziening beschikbaar. Bij een herziening van dit IHP moet besloten worden over de toekomstige huisvesting van de school waarbij het schoolgebouw meer geschikt is voor het type leerling.

Drechtster College

Al vóór vaststelling van dit IHP was er nieuwbouw in voorbereiding genomen voor deze voorziening voor cluster vier-leerlingen van 12-18+. De kosten van deze nieuwbouw vallen buiten de berekeningen van dit IHP. Door de nieuwbouw komen de beide thans gebruikte panden vrij. Het schoolbestuur heeft echter de wens om, vanwege bijzondere begeleidingsprogramma's vanuit het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs, het gebouw aan de Hugo van Gijnweg te blijven gebruiken.

---

⁴⁰ Zie: https://swvdordrecht.nl/wp-content/uploads/2018/06/Nieuwsbrief_juli_2017_v4_003.pdf

Toekomstbestendige duurzame huisvesting

De gemeente en schoolbesturen willen toekomstbestendige en duurzame onderwijshuisvesting realiseren. Deze paragraaf gaat in op het beleid van Dordrecht op het gebied van toekomstbestendige en duurzame onderwijshuisvesting.

Huidige beleid toekomstbestendige en duurzame huisvesting

Op dit moment hebben gemeente en schoolbesturen nog geen expliciet vastgelegd beleid voor wat betreft groene en duurzame huisvesting. Schoolbesturen zijn zich aan het oriënteren op de verduurzamingsopgave. De hoogte van de budgetten die de gemeente ter beschikking stelt voor investeringen in de onderwijshuisvesting zijn gericht op het voldoen aan de eisen uit het bouwbesluit. Dit betekent dat op dit moment geen hogere eisen aan schoolgebouwen worden gesteld dan dat ze moeten voldoen aan bouwbesluit voor wat betreft energieprestatie en ventilatie. Er zijn nog geen extra budgetten voor binnenklimaat of verduurzaming beschikbaar gesteld.

De ambitie voor toekomstbestendige, groene en duurzame huisvesting: circulair bouwen waar mogelijk

De ambitie voor toekomstbestendige en duurzame onderwijshuisvesting van schoolbesturen en gemeente voor het vo/vso is als volgt:

- Als een schoolgebouw in aanmerking komt voor vervangende nieuwbouw, wordt onderzocht of duurzame renovatie ook een optie is.
- Bij (vervangende) nieuwbouw dient het onderwijsgebouw Energieneutraal (ENG) te zijn, gasloos, klimaatbestendig en te voldoen aan Frisse Scholen Klasse B. Daarbij wordt ook gekeken naar mogelijkheden van vergroening van het schoolterrein.
- Bij renovatie (in plaats van vervangende nieuwbouw) is ENG, gasloos, klimaatbestendigheid en Frisse Scholen Klasse B eveneens het streven. Daarbij wordt ook gekeken naar mogelijkheden van vergroening van het schoolterrein. Als deze ambities niet-haalbaar blijken, wordt gekeken naar wat wél haalbaar is. Renovaties worden dan tenminste BENG uitgevoerd.⁴¹ Waar de renovatie op onderdelen niet kan voldoen aan Klasse B, wordt deze in klasse C uitgevoerd.
- Bij vervangende nieuwbouw wordt via een pilot onderzocht wat de benodigde extra investering is om circulair te bouwen.
- De schoolbesturen gaan aan de slag met de Routekaart Duurzaamheid⁴² voor de gebouwen die nog niet in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw of daaraan gelijkwaardige renovatie. Dat betekent dat zij voor de overige schoolgebouwen een conditiemeting laten uitvoeren conform NEN 2767 met een daarbij horende meerjaren-onderhoudsplanning en dat de besturen voor elk gebouw een Energie Prestatie Advies (EPA) laten opstellen. Daarmee wordt inzichtelijk welke maatregelen en investeringen nodig zijn om te komen tot een ENG-gebouw dat voor wat betreft ventilatie voldoet aan Frisse Scholen Klasse B. De Routekaart brengt in kaart welke besparingen op energiekosten mogelijk zijn en geeft daarmee ook voor de schoolbesturen aan welke mede-investeringen in het gebouw mogelijk zijn. Daardoor krijgen besturen en gemeente goed in beeld wat nodig is om via dit IHP en de Routekaart te komen tot een totaalplan voor het toekomstbestendig maken van het Dordtse scholenbestand. Op basis van de rapportages zal bij de actualisatie van het IHP een voorstel worden gedaan over de noodzakelijke bijdrage vanuit gemeente en schoolbesturen om aan de gestelde opgave te kunnen voldoen.

Discrepancie tussen ambities en middelen

Er bestaan tegenstrijdigheden in het beleid van de Rijksoverheid ten aanzien van de bekostiging van onderwijshuisvesting. Deze paragraaf bespreekt de discrepantie.

Wet- en Regelgeving

De ambities van de Rijksoverheid sluiten niet aan bij de bestaande wet- en regelgeving. Bewindspersonen van OCW, maar ook van andere ministeries, spreken zich geregeld ambitieus uit over onderwijshuisvesting. Ze leggen daarbij een relatie tussen de kwaliteit van schoolgebouwen

⁴¹ BENG = Bijna Energie Neutraal Gebouw. Dit is de thans wettelijk voorgeschreven bouwwijze voor scholen. Hierin zijn de maximale energiebehoefte per m² per jaar, het maximale fossiele energieverbruik per m² en het minimale aandeel hernieuwbare energie voorgeschreven. ENG = Energie Neutraal Gebouw. Hierin is het gebouwgebonden energiegebruik (warmwater, verwarming, koeling, ventilatie, verlichting) op jaarbasis nul. Zie ook hoofdstuk 6.

⁴² Zie <https://www.rijksvastgoedbedrijf.nl/onderwerpen/routekaart-verduurzaming> en: <https://www.vo-raad.nl/nieuws/routekaart-voor-duurzame-gebouwen-met-goed-binnenklimaat>

en de leerprestaties.⁴³ De hoge ambities van de Rijksoverheid zijn echter niet uitgewerkt in wet- en regelgeving. In de wetgeving is wél opgenomen dat:

- een minimaal vloeroppervlak vereist is;
- scholen hun gebouwen behoorlijk moeten onderhouden;
- gemeenten voor onderwijshuisvesting een bekostigingsplafond moeten vaststellen dat redelijkerwijs kan voorzien in de huisvestingsbehoefte van scholen.

Daarnaast moeten schoolgebouwen, net als alle andere gebouwen, voldoen aan de eisen in het Bouwbesluit en de Wet milieubeheer.

Financiële middelen

De ambities van de Rijksoverheid met betrekking tot duurzaamheid sluiten evenmin aan bij de regelgeving voor onderwijshuisvesting. Zoals in hoofdstuk 5 werd aangegeven, is voor de implementatie van het Klimaatakkoord landelijk € 21 miljard nodig voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs. De overheid heeft echter de bekostiging voor onderwijshuisvesting aan gemeenten en schoolbesturen nog niet verhoogd.

Verdeling verantwoordelijkheden onderwijshuisvesting

Door het huidige stelsel van onderwijshuisvesting worden gemeenten en schoolbesturen niet gestimuleerd om gezamenlijk doelmatig te opereren. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor nieuwbouw. Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor onderhoud en exploitatie. De Dordtse schoolbesturen hebben echter een grote bereidheid om met de gemeente te overleggen over de manier waarop de lumpsum-middelen als die voor onderhoud en installaties, ook kunnen worden aangewend voor de verduurzaming van de schoolgebouwen. De gemeente is op haar beurt bereid mee te denken over het aanvragen en inzetten van subsidies en wil de komende jaren ook structureel samenwerken op het gebied van deze gebouwelijke ontwikkelingen. Zowel gemeente als besturen onderkennen dat de ambities groter kunnen zijn dan de beschikbare middelen en dat er compromissen gesloten moeten worden.

De bestaande discrepantie is door OCW onderkend. Men is bezig de wetgeving er op aan te passen.

Op voorstel van de VNG, PO- en VO-raad gaat het ministerie drie onderling met elkaar samenhangende wetwijzigingen doorvoeren. Doel van dit voorstel is om meer duidelijkheid te scheppen voor scholen en gemeenten over de verantwoordelijkheid voor goede schoolgebouwen. Daarnaast dient de onduidelijkheid over wie verantwoordelijk is voor renovatie opgeheven te worden. Het moet mogelijk worden dat gemeenten en scholen hun investeringen en exploitatie-uitgaven beter op elkaar afstemmen en scholen en gemeenten moeten een beter meerjarig inzicht krijgen in de benodigde investeringen. De voorstellen voor wetwijziging waarover consensus bestaat betreffen in ieder geval:

- Neem de voorziening renovatie op als juridisch alternatief voor vervangende nieuwbouw.
- Neem in de wet op dat gemeenten een meerjarig Integraal Huisvestingsplan (IHP) vaststellen met een doorkijk van minimaal 16 jaar, waarvan de eerste vier jaar juridisch verplichtend zijn.

⁴³ Algemene Rekenkamer (2016), Schoolgebouwen primair en voortgezet onderwijs: de praktijk gecheckt.

Bouwopgave

Uit de analyse van de gebouwelijke situatie van het voortgezet (speciaal) onderwijs van de gemeente Dordrecht volgt de volgende bouwopgave in het kader van dit Integraal Huisvestingsplan.

1) Prioriteiten IHP

Insula College Halmaheiraplein	Nieuwbouw. Vervangende bouw op de sportvelden in de buurt en bouw van appartementen in het oude -monumentale- gebouw zou onderzocht kunnen worden. In het nieuwe gebouw wordt rekening gehouden met eigentijdse onderwijsvormen en andere uitgangspunten van dit IHP.
Insula College Koningstraat	Nieuwbouw. Het bijna vijftig jaar oude gebouw leent zich niet voor renovatie. In het nieuwe gebouw wordt rekening gehouden met de nieuwe inrichting van het mavo-onderwijs en met andere uitgangspunten van dit IHP.
Sted. Dalton College Overkampweg	Nieuwbouw of ingrijpende renovatie (voor 40 jaar). Het gebouw werd met semipermanente materialen gebouwd waardoor het zich niet leent voor renovatie. In het nieuwe gebouw wordt rekening gehouden met eigentijds onderwijs en met andere uitgangspunten van dit IHP.
Sted. Dalton College Kapteynweg	Nieuwbouw of ingrijpende renovatie (voor 40 jaar). In het nieuwe gebouw wordt rekening gehouden met de nieuwe vakken binnen het mavo- en havo-onderwijs.
Johan de Witt-Gymnasium	Renovatie (30 jaar). Op basis van een NEN2767-conditiemeting en een bijbehorende MOP ⁴⁴ wordt bepaald welke renovatiewerkzaamheden nodig zijn om het gebouw structureel voor het onderwijs te kunnen behouden. Daarbij geldt dat als urgent beoordeelde reparaties met prioriteit worden uitgevoerd en over de andere geadviseerde zaken bij de eerste actualisatie van dit IHP een besluit wordt genomen. Er wordt ook een EPA ⁴⁵ opgesteld waarbij duidelijk wordt wat nodig is qua duurzaamheid en hoe de investeringsverdeling zal zijn.

---

⁴⁴ MOP=Meerjarig OnderhoudsPlan

⁴⁵ EPA= Energie Prestatie Advies

2) Overeenkomstig verordening vo

Wartburg College - loc. Marnix

Uitbreiding.

De uitbreiding vanwege de toename van leerlingen kan gezocht worden in het Leerpark waarbij gestreefd wordt naar een situatie met één herkenbare dislocatie, of door huisvesting elders van de praktijkschoolleerlingen, in het verlengde van de al langer geldende afspraken over gedeeltelijke doordecentralisering.

3) Overeenkomstig 'Duurzame Stad' van de Agenda Dordrecht 2030

Acties die de komende twee jaar worden uitgevoerd om de beleidsambities van Rijk en gemeente te kunnen uitvoeren:

Verduurzaming

Alle schoolgebouwen van het voortgezet (speciaal) onderwijs van de gemeente worden conform de Routekaart gescand op noodzaak en mogelijkheden van verduurzaming. Dit is de verantwoordelijkheid van de besturen. Zie ook de paragraaf over 'Toekomstbestendige en duurzame huisvesting.' De adviesrapporten per school, de uitvoering, en de financiering zijn onderwerp van gesprek tussen schoolbesturen en gemeente.

4) Strategisch overleg dat de komende twee jaar gevoerd gaat worden

a) Toekomst ISK

b) Toekomst Leerpark

c) Samenwerking met de Duurzaamheidsfabriek

Ad a) Toekomst ISK

Bij de bespreking van de toekomstige huisvesting van de Internationale Schakelklas worden zaken betrokken als flexibiliteit; multifunctionaliteit; medegebruik; regionale verantwoordelijkheid van Drechtsteden en van het Samenwerkingsverband en de functie die de wissellocatie Eulerlaan thans nog heeft.

Ad b) Toekomst vmbo-scholen op Leerpark

Bij de ontwikkeling van het Leerpark in de jaren 2003-2005 was de ambitie om daar, in een eigentijdse setting, 2.000 leerlingen van de kader- en basisberoepsgerichte leerwegen te huisvesten. Het Leerpark werd opgezet als een bijzonder interessante en kansrijke integratie van voorbereidend beroepsonderwijs, innovatief & technisch bedrijfsleven, dagrecreatie, en wonen.⁴⁶ Inmiddels is duidelijk dat de ambitie niet is gehaald. In heel Nederland is met name het vmbo gekrompen. Die krimp zet zich de komende jaren voort.⁴⁷ Voor de twee vmbo-scholen is de huisvesting te groot geworden. Het huidige aantal leerlingen is veel lager dan destijds werd verwacht (<800 in plaats van de geprognosticeerde 2.000 leerlingen voor de vmbo-scholen van SDL en Insula gezamenlijk). Ook het aantal mbo-studenten in het Leerpark neemt sterk af.⁴⁸ In de praktijk blijkt bovendien dat ouders het Leerpark in eerste instantie te grootschalig en te onrustig vinden. Door deze ontwikkelingen is er veel leegstand hetgeen uiteraard leidt tot exploitatieproblemen. Er wordt binnen twee jaar, dus vóór 1 februari 2026, door schoolbesturen een voorstel ontwikkeld voor de toekomst en de huisvesting van de twee vmbo-scholen (van SDL en Insula) die nu op het Leerpark zijn gevestigd.

De IHP-partners spreken daarbij af dat de komende twee jaar gebruikt worden om in nauw overleg met de gebruikers van het Leerpark een plan op te stellen voor een toekomstbestendige beroepsopleidings-kolom in Dordrecht. Daarmee wordt aangesloten bij

⁴⁶ Zie: <https://www.duurzaamheidsfabriek.nl/>; <https://www.leerpark.nl/leerpark/het-leerpark/>;

⁴⁷ Zie bijvoorbeeld: <https://sectorrapportage.vo-raad.nl/leerlingendaling>

⁴⁸ Voor het landelijk beeld, zie <https://www.nieuwsbrievenminocw.nl/actueel/nieuws/2022/11/nieuwsbrief-mbo-november/sterke-afname-van-het-aantal-mbo-studenten>.

de doelen van het Politiek Akkoord en de Agenda Dordrecht 2030. Een positief effect van de leegstand in het Leerpark is dat er voor de scholen die op een bepaald moment in een nieuwbouwtraject zitten en waarvan de oudbouw is gesloopt, zonder extra huisvestingskosten, tijdelijke huisvesting beschikbaar is. Een optimale volgorde van bouwprojecten zorgt ervoor dat het Leerpark als continue wissellocatie kan worden gebruikt, tot de vier nieuwbouwprojecten zijn voltooid.

Ad c) Samenwerking met de Duurzaamheidsfabriek

De Duurzaamheidsfabriek biedt volop mogelijkheden voor het onderwijs om innovatie en technologie toe te passen in het onderwijs. Bij de uitvoering van dit IHP wordt een project opgezet met de Duurzaamheidsfabriek, het netwerk van innovatieve bedrijven, specialisten en kennisinstituten dat samenwerkt in een pand van het Leerpark. Er is met de aanwezigheid van de Duurzaamheidsfabriek in de gemeente een unieke kans om een project in te richten dat in adviserende zin betrokken wordt bij de uitvoering van dit IHP. Daarbij kunnen ook onderwijsprojecten worden opgezet om de verhuizing van scholen te begeleiden en de betrokkenheid van de Dordtse leerlingen bij bouwzaken in hun eigen stad en duurzaamheidskwesities in het algemeen te vergroten. Het is dan ook een uitgelezen kans om projecten als dit, inpasbaar te maken in het curriculum van het onderwijs.

5) Op termijn

Binnen de looptijd van dit IHP zal moeten worden nagegaan in hoeverre de verduurzaming van bestaande gebouwen en de realisatie van nieuwbouw of renovatie van de als prioriteit aangegeven gebouwen, hebben geleid tot een toekomstbestendig schoolgebouwenbestand in Dordrecht. Van de gebouwen die nu niet als prioritair zijn aangegeven, moet uiterlijk over twaalf jaar zijn bepaald of ze in de volgende cyclus voor nieuwbouw of ingrijpende renovatie in aanmerking komen. Van gebouwen als die van Het Tij en De Stroom moet die vraag vermoedelijk eerder worden gesteld.

De gewenste functionele aanpassing van de inrichting van de Hans Petri Praktijkschool, gericht op het aanpassen van de manier van werken aan gewijzigde inzichten over praktijkonderwijs, is primair de verantwoordelijkheid van het schoolbestuur. Waar de verbouwingsplannen met verduurzaming en levensduur verlengende maatregelen samenhangen, kan overleg met de gemeente volgen zoals beschreven staat in paragraaf 'Toekomstbestendige duurzame huisvesting.'

6) Volgorde bouwprojecten

De vier nieuwbouwprojecten zullen elk heel specifieke voorbereidingstrajecten vergen. Daarom wordt ervoor gekozen om de bouwvoorbereidingen tegelijk te beginnen. De vordering van de verschillende voorbereidingstrajecten, de planologische complicaties, de beschikbaarheid van wissellocaties en de begrotingsbeslissingen van de gemeente bepalen dan uiteindelijk de bouwvolgorde.

Over de aanpak van de tekortkomingen van de vorige renovatie en de uitbreiding ervan in het kader van de energietransitie, wordt al overleg gevoerd tussen de gemeente en het Johan de Witt-gymnasium.

Analyse van de kosten

Rekening houdend met prijsontwikkelingen, bestaat er nu een investeringsbehoefte van ca. € 135 miljoen over de komende 16 jaar. Daarnaast moet rekening worden gehouden met een investeringsopgave van ca € 17 miljoen in het kader van verduurzaming van het gehele vo/vso-gebouwenbestand. Uitgaande van een globale spreiding van de investeringen over de jaren 2025-2032 (8 jaar), reguliere afschrijvingstermijnen van 40 jaar en een rekenrente van 3% betekent dit een kapitaallast die oploopt naar een maximum van circa € 7.800.000 in het jaar 2034. Bij een spreiding van de investeringen over 16 jaar wordt de kapitaallast maximaal € 7.300.000 in het jaar 2042.

Hier staan uiteraard de jaarlijkse inkomsten tegenover die Dordrecht op basis van het aantal v(s)o-leerlingen ontvangt uit het gemeentefonds. In 2023 bedroegen deze voor het voortgezet onderwijs ongeveer € 3 miljoen. De huidige kapitaallasten voor onderwijshuisvesting bedragen ongeveer € 3,5 miljoen.

Investeringen	Scholen	Straat	leerlingen	ruimte beh.	vervangende	uitbreiding	meerkosten		
			2032	2032	nieuwbouw		verduurzaming	verduurzaming	renovatie
			(okt. 2022)	m2 BVO		ENG/gasloos	ENG/gasloos		
						Frisse scholen	Frisse scholen		
	Insula College	Halmaheiraplein	1.179	7.890	25.200.000			2.000.000	
	Insula College	Koningstraat	834	5.713	17.700.000			1.400.000	
	Insula College (3x gymzaal / sporthal)	Koningstraat		1.365	5.100.000			400.000	
	Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	825	5.838	18.100.000			1.500.000	
	Stedelijk Dalton Lyceum (ISK)	Eulerlaan	212	2.962	9.500.000			700.000	
	Stedelijk Dalton Lyceum (Oekraïense leerlingen)	Wielingenstraat	171	1.294	4.800.000			300.000	
	Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	896	5.743	17.800.000			1.400.000	
	Stedelijk Dalton Lyceum (3x gymzaal / sporthal)	Kapteynweg		1.365	5.100.000			400.000	
				ruimte tekort					
	Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaar	859	1.863		6.100.000		600.000	
				BVO gebouw					
1)	Johan de Witt-gymnasium (bouwdeel uit 1909)	Oranjepark	743	2.650				4.800.000	
	Johan de Witt-gymnasium (uitbreiding uit 2010)	Oranjepark		3.312				0	
2)	De Stroom (bouwdeel uit 1979)	Reeweg Zuid		856					700.000
	De Stroom (uitbreiding uit 2008)	Reeweg Zuid		331					
3)	Het Tij	Groenedijk		1.662				3.000.000	
	Meerkosten inclusief schoolgebouw				1.000.000				
4)	Verduurzamingsopgave overige vo/vso-gebouwen			11.173				17.000.000	
5)	Tijdelijke huisvesting			6.000	6.000.000				
				Totaal	110.300.000	6.100.000	8.700.000	24.800.000	700.000
	1) Johan de Witt: renovatie monument (bouwtechnisch, duurzaamheid)				104.300.000				
	2) De Stroom: ventilatie op orde brengen, lokalen vergroten			Totaal					151.000.000
	3) Het Tij: renovatie monument (functoneel, bouwtechnisch, binnenklimaat, duurzaamheid)								
	4) Aanname gemeentelijke bijdrage verduurzaming. Daadwerkelijke bijdrage gemeente afhankelijk van de uitkomsten van de Routekaart verduurzaming (zie prioriteit 3, blz. 39)								
	5) Tijdelijk huisvesting: 1 school van 6.000 m2 gedurende 2 jaar								

Tabel 15: investeringsbehoefte 2024-2039

Financiële uitgangspunten

Bij de raming van de kosten werden de volgende financiële uitgangspunten gehanteerd:

- Totale kosten Bij de raming van de totale kosten is uitgegaan van de stichtingskosten (investeringskosten minus grondkosten). De in de tabellen weergegeven kosten zijn inclusief BTW en op het prijspeil van 2023.
- Stichtingskosten De stichtingskosten voor de nieuwbouw van scholen en gymzalen zijn niet berekend op basis van de normbedragen, maar op basis van de kengetallen in de tabel hieronder.

	vervangende nieuwbouw nieuwbouw	uitbreiding	meerkosten (ENG/gasloos) Frisse scholen	renovatie (ENG/gasloos) Frisse scholen	renovatie beperkt
m2 BVO	€/m2	€/m2	€/m2	€/m2	€/m2
1.000	3.700	3.700	300		
2.000	3.300	3.300	300	1.800	
3.000	3.200		250	1.800	800
6.000	3.100		250	1.500	800
gymzaal	3.700		300		

Tabel 16: kengetallen stichtingskosten.

De reden voor deze afwijking is gelegen in de recente uitzonderlijke en grote prijsstijgingen, die nog niet in de huidige normbedragen zijn verwerkt.

- Kosten renovatie De kosten voor renovatie zijn afhankelijk van de benodigde ingrepen. Voor de renovatie het Johan de Witt en Het Tij is uitgegaan van een kengetal van € 1.800/m². Voor de Stroom is uitgegaan van een lagere benodigde investering: € 800/m², omdat de ingrepen (ventilatie op orde brengen) hier minder uitgebreid zijn.
- Kosten verduurzaming vervangende nieuwbouw Het realiseren van energie-neutrale en gasloze scholen bij vervangende nieuwbouw of ingrijpende renovatie vraagt om een extra investering van € 8,7 miljoen. Hiermee kan de ambitie van gemeenten en schoolbesturen worden gerealiseerd om de schoolgebouwen energieneutraal te maken en daarmee bij te dragen aan het behalen van de klimaatdoelen.
- Kosten verduurzaming bestaande gebouwen Schoolbesturen zullen de komende jaren via de Routekaart verduurzaming in beeld brengen wat de kosten zijn om de scholen te verduurzamen. Investerings die binnen 5-10 jaar kunnen worden terugverdiend zijn daarbij in principe voor rekening van de schoolbesturen. Om het gebouwenbestand van de vo-scholen in Dordrecht te laten voldoen aan de klimaatambities voor 2050 zijn echter aanvullende investeringen nodig. Deze extra investeringen zijn voorsnog geraamd op € 24,8 miljoen. Daarmee worden de scholen voorzien van goede isolatie, ventilatie, zonnepanelen en een gasloze verwarming met bijbehorende bekabeling.
- Sloopkosten De sloopkosten zijn buiten beschouwing gelaten, omdat nog geen keuze is gemaakt voor de locaties van de nieuwbouw. De nieuwbouw kan op dezelfde locatie plaatsvinden, maar er kan ook worden gekozen voor een andere locatie. In dat geval zijn sloopkosten niet van toepassing.

- Tijdelijke huisvesting Kosten voor vervangende, tijdelijke huisvesting gedurende vervangende nieuwbouw, renovatie of uitbreiding zijn beperkt meegenomen. We gaan er vooralsnog vanuit dat een groot deel van de tijdelijke huisvesting kan geschieden op het Leerpark.
Als richtlijn voor de huur van noodlokalen kan worden uitgegaan van €150 per m2 per jaar (inclusief BTW). De plaatsingskosten bedragen circa €150/m2.
- Ruimtebehoefte Voor nieuwbouw van scholen is uitgegaan van de ruimtebehoefte die benodigd is in het jaar 2032.
In de berekening van ruimtebehoefte zijn de VAVO-leerlingen ook meegenomen. Bij de uitwerking van de bouwopgaven moet per school beoordeeld worden of er in de school ruimte nodig is voor leerlingen die in de statistiek een VAVO-traject volgden.
- Grondopbrengsten Mogelijke grondopbrengsten zijn afhankelijk van het grondbeleid van de gemeente Dordrecht. Opbrengsten van af te stoten locaties kunnen niet worden ingezet als kostenverlichting, maar vallen terug in de algemene middelen van de gemeente.

BIJLAGEN

Bijlage I – Leerlingenprognose

			teldatum	prognose (inclusief VAVO)									
Leerlingen prognose VO-scholen			2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2042
BRIN	School	Straat	okt. 2022										
00PG-04	Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	872	881	887	887	891	885	878	870	864	859	884
02CI	Insula College	Halmaheiraplein	1.168	1.190	1.200	1.203	1.222	1.220	1.212	1.200	1.189	1.179	1.153
02CI-01	Insula College	Leerparkprom. 400	355	342	347	348	355	353	349	344	340	336	332
02CI-02	Insula College	Koningstraat	773	842	852	854	869	867	860	851	842	834	814
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	724	766	770	769	776	772	765	756	749	743	745
24PY	Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	830	831	840	843	856	855	848	840	832	825	810
24PY-02	Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	398	344	350	351	359	357	353	348	343	339	336
24PY-05	Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	939	907	919	922	940	936	927	915	905	896	885
27VF	Hans Petri Praktijkschool	Anna van Saksenstraat	223	217	221	222	227	225	223	219	217	214	212
24PY-08	Yuverta	Chico Mendesring	627	718	724	725	737	735	729	722	715	708	699
	Subtotaal		6.909	7.038	7.110	7.124	7.232	7.205	7.144	7.065	6.996	6.933	6.870
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	219	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat	177	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
	Totaal		7.305	7.038	7.110	7.124	7.232	7.205	7.144	7.065	6.996	6.933	6.870
212				2%	3%	3%	5%	4%	3%	2%	1%	0%	-1%

			teldatum	prognose									
Leerlinge Prognose VSO-scholen			2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2042
BRIN	School	Straat	okt. 2022										
00KK	De Kiem VSO	Reeweg Zuid	8	11	11	11	11	11	11	10	10	10	10
00RK	De Stroom	Reeweg Zuid	83	82	83	83	84	83	82	82	81	80	80
01UC-08	De Drechstster	H.v.Gijnweg/Atmosfeerstr.	190	182	184	184	186	185	182	180	178	176	177
01UC-09	Het Tij	Groenedijk	156	165	166	166	167	166	165	163	162	160	163
	Totaal VSO		437	440	444	444	448	445	440	435	431	426	430
				1%	2%	2%	3%	2%	1%	0%	-1%	-3%	

Bijlage II – Schoolgebouwen, oppervlakte en bouwjaar

BRI N	VO-School	Straat	bouw jaar	BVO onderwijs	BVO gym zaal	BVO totaal
00PG-04	Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	2005	5.802		5.802
02CI	Insula College	Halmaheiraplein	1957	6.473		6.473
02CI-01	Insula College	Leerparkprom. 400	2007	4.718		4.718
02CI-02	Insula College	Koningstraat	1975	5.786	830	6.616
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	1909	2.650		2.650
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	2010	3.312	640	3.952
24PY	Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	1988/2002	6.037		6.037
24PY-02	Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	2007	7.185		7.185
24PY-05	Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	1981	7.091	697	7.788
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	1981	3.300		3.300
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat		1.386		1.386
27VF	Hans Petri Praktijkschool	Anna van Saksenstraat	2004	3.381		3.381
		Totaal		57.121	2.167	59.288
BRI N	VSO-School	Straat	bouw jaar	BVO onderwijs	BVO gym zaal	BVO totaal
00RK	Kiem	De Sitterstraat 9	2013	5.322		5.322
00RK	De Stroom	Reeweg Zuid	1979	837		837
00RK	De Stroom	Reeweg Zuid	1997		232	232
00RK	De Stroom	Reeweg Zuid	2000	415		415
01UC	Drechtster College	Hugo van Gijnweg	1966	1.154		1.154
01UC-08	Drechtster College	Atmosfeerstraat 32	1971	1.306		1.306
01UC	Het Tij	Groenedijk	1918	1.662		1.662
		Totaal		10.696	232	10.928

Bijlage III – Schoolgebouwen, onderhoudskosten

				m ²	€ (totaal)	€/m ² /jr.	
BRI N	VO Scholen	Gebouw	Bouwjaar	BVO (ond+gym) m ²	Onderhoud € (10 jr. totaal)	Onderhoud €/m ² /jr.	
00PG-04	Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	2005	5.802	604.914	13	MOP = 8 jr.
02CI	Insula College	Halmaheiraplein	1957	6.473	geen actuele gegevens		
02CI-01	Insula College	Leerparkprom. 400	2007	4.718	1.851.959	39	
02CI-02	Insula College	Koningstraat	1975	6.616	geen actuele gegevens		
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	1909/2010	6.602	1.014.589	15	
24PY	Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	1988/2002	6.037	1.110.553	23	MOP = 8 jr.
24PY-02	Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	2007	7.185	2.642.006	37	
24PY-05	Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	1981	7.788	1.274.873	20	MOP = 8 jr.
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	1981	3.300	1.851.959	56	
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat		1.386			
27VF	Hans Petri Praktijkschool	Anna van Saksenstraat	2004	3.381	geen actuele gegevens		
		Totaal		59.288	10.350.853	204	
				m ²	€ (totaal)	€/m ² /jr.	
BRI N	VSO Scholen	Gebouw	Bouwjaar	BVO (ond+gym) m ²	Onderhoud € (10 jr. totaal)	Onderhoud €/m ² /jr.	
00RK	SPON Kiem VSO	De Sitterstraat 9	2013	5.322	76.823	14	
00RK	SPON De Stroom	Reeweg Zuid	1979/2000	1.484	49.186	33	
01UC-08	Yulius Drechtster College	Hugo van Gijnweg	1966	1.154	nvt (nieuwbw)	nvt (nieuwbw)	
01UC-08	Yulius Drechtster College	Atmosfeerstraat 32	1971	1.306	nvt (nieuwbw)	nvt (nieuwbw)	
01UC-09	Onderwijs Het Tij	Groenedijk	1918	1.662	425.491	26	
				10.928	551.500		

Bijlage IV – Schoolgebouwen, kosten energie

BRIN	VO Scholen	Adres	Bouwjaar	BVO m ²	Gas+Elektr €	Gas+Elektr € / m ²	Gas €	Elektra €
00PG-04	Wartburg, loc. Marnix	Prof. Waterinklaan	2005	5.802	42.173	7	20.867	21.306
02CI	Insula College	Halmaheiraplein	1957	6.473	110.163	17	96.869	13.294
02CI-01	Insula College	Leerparkprom. 400	2007	4.718	76.965	16	46.099	30.866
02CI-02	Insula College	Koningstraat	1975	6.616	74.214	11	56.029	18.185
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	Oranjepark	1909/2010	6.602	155.157	24	113.651	41.506
24PY	Stedelijk Dalton Lyceum	Overkampweg	1988/2002	6.037	290.873	48	54.324	236.549
24PY-02	Stedelijk Dalton Lyceum	Leerparkprom. 300	2007	7.185	353.656	49	81.646	272.010
24PY-05	Stedelijk Dalton Lyceum	Kapteynweg	1981	7.788	304.346	39	51.206	253.140
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Eulerlaan	1981	3.300	133.198	40	133.198	
24PY-08	Stedelijk Dalton Lyceum	Wielingenstraat		1.386	27.164	20	27.164	
27VF	Hans Petri Praktijkschool	A. van Saksenstraat	2004	3.381	43.519	13	28.900	14.619
		Totaal		59.288	1.540.746		320.374	761.699
*)	Energiekosten Wartburg, loc. Marnix = Exclusief opbrengsten zonnepanelen							
**)	Leerpark heeft een warmtepomp							
BRIN	VSO Scholen	Adres	Bouwjaar	BVO (ond+gym) m ²	Gas+Elektr €	Gas+Elektr € / m ²	Gas €	Elektra €
00RK	SPON - Kiem VSO	De Sitterstraat 9	2013	5.322	21.766	4	15.039	6.727
00RK	SPON - De Stroom	Reeweg Zuid	1979/2000	1.484	42.814	29	38.631	4.183
01UC-08	Yulius - Drechtster College	Hugo van Gijnweg	1966	1.154	18.943	16	11.153	7.790
01UC-08	Yulius - Drechtster College	Atmosfeerstraat 32	1971	1.306	20.737	16	13.958	6.779
01UC-09	Yulius - Het Tij	Groenedijk	1918	1.662	26.334	16	17.468	8.866
				10.928				
***)	Energiekosten Kiem / De Stroom obv kengetallen: € 0,25/m3 gas / € 0,10/kWh							

Bijlage V – Gymnastiekuren – behoefte en gebruik

Gymnastiek BRIN		2023 (okt. 2022)	genormeerde behoefte (klokuren/wk)	eigen gymzaal (klokuren/wk)	Sport+ (klokuren/wk)	Waterinkln. (klokuren/wk)	Reeweghal (klokuren/wk)	Sport Boulevard (klokuren/wk)	Nieuwe Noord- polderweg (klokuren/wk)	Totaal (klokuren/wk)
00PG	Wartburg, loc. Marnix	872	97	-	106	6,5				113
02CI	Insula College	1.852	202	120	42				120	282
20KZ	Johan de Witt-gymnasium	724	56	40			100			140
24PY	Stedelijk Dalton Lyceum	7.297	239	120	67	21,5		40		249
27VF	Hans Petri Praktijkschool	223	44	28						28
Totaal		8.244	638	308	215	28		40		811
Capaciteit/wk			Capaciteit/wk	308	280	80	120	120	120	1.028
gymnastiek		leerl. aant.	genormeerde	gebruik	gebruik	gebruik	gebruik	gebruik	gebruik	
Gymnastiek BRIN		2023 (okt. 2022)	behoefte (klokuren/wk)	eigen gymzaal (klokuren/wk)	Atmosfeerstr. (klokuren/wk)	Waterinkln. (klokuren/wk)	Nolensweg (klokuren/wk)	Spirea (klokuren/wk)	Totaal (klokuren/wk)	
00KK	SPON - Kiem VSO	8	2	-	-	-	-	-	0	
00RK	SPON - De Stroom	83	20	40					40	
01UC-08	Yulius - Drechtster College	190	41		23,75		13	8	45	
01UC-09	Yulius - Het Tij	156	34			32,5			33	
Totaal		437	97	40	24	33	13	8	117	
Capaciteit/wk			Capaciteit/wk	40	40	80	40	40	240	
*) Aanname VSO: groepsgrootte van 3 bij leerlingen met categorie 2 en 3										
Insula - eigen gymzaal (Koningstraat)				3x gymzaal						
SDL - eigen gymzaal (Kapteynweg)				3x gymzaal						
De Stroom VSO - eigen gymzaal (Reeweg Zuid)				1x gymzaal						
Sporthal Sport+ (Leerpark)				4 gymzalen (12x21) + 2 spelzalen (28x22) = 8 zalen / 1x gymzaal niet-beschikbaar voor VO-onderwijs						
Spelzaal Waterinklaan				sportzaal (22x28) / in 2-en te splitsen						
Reeweghal (Halmaheiraplein)				sporthal						
Sport Boulevard (F. Blankers-Koenweg)				sporthal						
Korfbalhallen CKV Oranje Wit (Nieuwe Noordpolderweg 5)				sporthal						